

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Sigrid Ainso

ÕPPERADA TARTU LASTESÕIM MESIPUU 2,5-3,5AASTASTELE LASTELE

bakalaureusetöö

Juhendaja: Marianne Olbrei

Läbiv pealkiri: Lastesõim Mesipuu õpperada

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Marianne Olbrei (mag)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Airi Niilo (mag)

Tartu 2012

Õpperada Tartu Lastesõim Mesipuu 2,5-3,5aastastele lastele

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli luua Tartu Lastesõim Mesipuu õuealale õpperada ja koostada õppematerjal, mis sisaldab soovituslikke tööjuhendeid õpetajatele ning töölehti 2,5-3,5aastastele lastele toetamaks laste eakohast arengut ja huvi tärkamist kodukoha looduse vastu ning saada tagasisidet ekspertidelt õpperaja, tööjuhendite ja töölehtede kohta. Õpperaja koostamisel on toetutud *Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale* (2008) ja Lastesõim Mesipuu õppekavale (2009).

Töö teoreetilises osas antakse ülevaade lapse ja looduskeskkonna tundmaõppimisest, õppimisest väikelapseas, õpperadade olemusest, tegevustest õpperajal ning kirjeldatakse Tartu Lastesõim Mesipuu õpperada.

Õpperada ja koostatud õppematerjale hindasid seitse eksperti ning töös antakse kokkuvõtlik ülevaade ekspertide hinnangust koostatud õpperajale ja õppematerjalile. Saadud tulemustes ilmnes, et koostatud õpperada ja õppematerjal on sobilik 2,5-3,5aastastele lastele toetamaks nende eakohast arengut.

Märksõnad: õpperada, loodus.

Educational Trail For Children Aged 2,5-3,5 Years At Tartu Nursery Mesipuu
Summary

The aim of the bachelor thesis is to create an educational trail in the yard of Tartu Nursery Mesipuu and compile an educational material which includes recommended manuals for teachers and worksheets for children aged 2,5-3,5 years to support the development of children according to their age and to spring interest for the nature of their homestead, and to gain feedback from experts about the trail, manuals and worksheets. The trail has been created based on the *National Curriculum For Pre-School Educational Faciltiy* (2008) and on the curriculum of Nursery Mesipuu (2009).

In the theoretical part of the paper, an overview of childrens' getting to know the natural environment, learning as infants, the essence of educational trails, activities on the trail is given, and the educational trail of Tartu Nursery Mesipuu is described.

The trail and the compiled educational materials were evaluated by seven experts and the paper gives a concise overview of the expert evaluation of the trail and educational materials. The obtained results concluded that the trail is suitable for children aged 2,5-3,5 years to promote their development according to their age.

Keywords: educational trail, nature.

Sissejuhatus

Juba ammustest aegadest on arvatud, et lapsed kuuluvad loodusega ühte. Kui lapsed veedavad palju aega looduses, kasvavad nendest tugevad ja terved inimesed (Grahn, 2009). Käis (1996, lk 160) on öelnud, et igas inimeses elab lapsest saadik seesmine tung looduse poole ja seda tungi võime seostada nende kaugete aegade, kui inimene oli loodusega lähedalt seotud. Loodus on meie ema ja tema õppetunnid on eriti olulised kasvavale lapsele (Cornell, 1998). Timoštšuk (2009) on kirjutanud, et lapse arengu toetamisel on väga tähtsad just ümbritseva looduskeskkonna seigad, sest lapsed saavad sealt ideid ja innustust oma tegevusteks ning mõtlemiseks ainet. Lapse jaoks on positiivsed emotsioonid ja mängurõõm abivahendid, mis aitavad tal oma tegevusele tähelepanu koondada ning õpitud ka meelde jätta. Looduses liikudes ja mängides, saab laps tunda, kuidas vahelduvad aastaajad, öö ja päev ning ise näha, kui pisikesed on sipelgad ja kui suur on taevas (Sandell, 2008).

Koolieelse lasteasutuse õppekavas seatud eesmärkide saavutamisel on oma kindel koht looduse tundmaõppimisel. Käesolevat tööd ajendas kirjutama õpperaja puudumine Tartu Lastesõimes Mesipuu. Looduse õpetamise lihtsustamiseks ja sihipäraste tegevuste läbiviimiseks oli vajadus õppematerjali koostamiseks 2,5-3,5aastastele lastele. Selline materjal aitaks tutvustada neile kodukoha loodust ja õpetaks märkama looduses esinevaid seaduspärasusi ning keskkonna hoidmist. Sellest lähtuvalt koostatakse Tartu Lastesõim Mesipuu õuealale õpperada, tööjuhendid õpetajatele ja töölehed lastele, mis aitaks muuta tegevused looduses huvitavaks, toetaksid laste eakohast arengut ning õpetaksid looduses viibima.

Laps ja looduskeskkonna tundmaõppimine

Looduskeskkond ja selle tunnetamine on laste jaoks väga tähtis, sest seal saab laps uusi teadmisi, tundeid ja vaimustust, mis omakorda muutuvad lapsele innustuseks ja võimaluseks areneda. Looduskeskkonnas olemine annab lapsele võimaluse vaikselt olla ja nii võimendab see luule, kunsti ja muusika tajumist. Veel arendab looduses liikumine koordinatsioonivõimet ja tasakaalumeelt ning kindlasti ka lapse keha (Brügge, & Szczepanski, 2008). Kuna laps peab looduse tundmaõppimisel suutma oma tähelepanu koondada, arenevad tal ka kõik meeled, loogiline mõtlemine, vaatlusvõime, püsivus, järjekindlus, põhjalikkus ning täpsus (Norman, 2005).

Käis (1996) on öelnud, et õppimine looduses on konkreetse sisuga meeli teritav tegevus, mis pakub lapse arenemisele ja huvidele sellist materjali, mille läbitöötamine viib

selgetele kujutlustele ja õigetele vaadetele. Mitte ükski teine keskkond ei suuda lapse meeli niimoodi köita nagu seda teeb looduskeskkond, sest just loodus pakub väga palju erinevaid nägemismuljeid, lõhnu, liikumisi, helisid ja kujusid. Sellele, kuidas laps õpib tunnetama looduse sisemist loomust, on otsustav tähtsus just varajastel ja igapäevastel kontaktidel väljaspool turvalist maja (Grahn, 2009). Sest mida väiksem on laps, seda olulisem on, et uudishimu tekkimiseks oleks tal võimalus erinevaid asju vaadelda, maitsta, kompida ja kuulata. Nii tekib lapsel tahtmine ka õppida. Lastes lapsel saada looduses ise erinevaid kogemusi, puutada taimi ja loomi nii, et keegi neist kahju ei saa, õpetab see väiksele lapsele juba ka loodushoidu (Norman, 2005).

Et lapses kujundada loodushoidu ja õpetada seda ka hoidma ja armastama, siis parim vahend ja keskkond lapse arenguks on just loodus. Laps peab juba varakult teadma, mida ta looduses olles teha ei või ja mida ta tegema peab (Norman, 2005). Sandelli (2008, lk 208) järgi kujutab loodushoid endast inimese olemist kooskõlas loodusega. Kui laps õpib juba väiksenä loodust hästi tundma, on temas ka täiskasvanuna suur huvi ümbritseva looduse vastu ning ta oskab sellest hoolida ja seda hoida (Norman, 2005). Hoolivus on ka ainulaadne väärtus, sest see väljendab suhtumist kultuuri, teistesse inimestesse ja loodusesse (Veisson, & Kuurme, 2010).

Looduslik keskkond loob laste jaoks ka palju võimalusi lähikontaktideks ja sotsialiseerumiseks, sest rühma liikmed muutuvad üksteisest sõltuvaks ja see aitab kaasa isiksuse arengule ning turvalisus- ja usaldustundele rühma sees (Grahn, 2009). Looduses tegutsedes ja mängides tekkinud raskused nõuavad lastelt ka suurt pingutust, sest nad peavad mõtlema, valikuid tegema ning siis ka otsuseid tegema (Kruuda, 2009). Hujala (2004) on kirjutanud, et lapsed loovad oma teadmisi mängulises suhtlemises keskkonnaga ja nende arusaam maailmast seostub just isiklike kogemustega. Õppides õues, tagab see avastamise ja meelelise õppimise ning liikumist võimaldava keskkonna, mis on iga lapse jaoks parim (Sandell, 2008).

Õppimine väikelapseas

Väikelapsealine laps hakkab järjest rohkem suhtlema ja huvi tundma ümbritseva keskkonna vastu. Selles eas laps suudab paljusid asju juba ise teha ja katsetada. Mida rohkem laps ise tegutseda saab, seda paremini õpib ta ka oma käitumist kontrollima ja areneb käitumisreeglitest arusaamine (Saarits, 2008). Väikelaps on aktiivne, uudishimulik ja isetegija, kes esitab palju küsimusi enda, teiste ja maailma kohta, huvitub iseendast, oma

teadmistest ja asjadevahelistest seostest. See vanus on ka kõige magusam mänguiga (Männamaa, & Marats, 2008).

Väikelapseas kasvab kiiresti lapse õppimis-, omandamis- ja mõtlemisvõime, mis tähendab, et ta suudab omandada uusi oskusi, mõisteid, suudab aru saada ümberringi toimuvatest sündmustest, kasutab mälu sihipäraselt ja lahendab juba väiksemaid probleeme. Laste õppimine toimub enamasti läbi uurimismängude (Woolfson, 2001). Uurimismängud on head, sest laps õpib palju asjade värvuse, suuruse, kuju ja tekstuuri kohta ning kasutab üha mitmekesisemaid materjale, kuna tema kehatunnetus, silma ja käe koostöö on paremad. Selles vanuses hakkab kujunema koosmäng, lihtsamad reeglimängud ja natuke hiljem rolli- ja võistlusemängud ning igasugused loovad tegevused (Männamaa, & Marats, 2008).

Väikelapseas omandatakse rohkem esemete nimetusi ja toimub ka kiire sõnavara areng (Butterworth, & Harris, 2002). Laste kõne muutub juba mõtestatuks ja nad suudavad end keele abil vabamalt väljendada. Keeleoskus võimaldab lapsel ise infot otsida esemetevaheliste seoste kohta. Laste mõtlemine verbaliseerub ja kõne saab mõtlemise tööriistaks. Kui varem juhendus laps tegevustes ainult täiskasvanu kõnest, siis väikelaps juhendub omaenda kõnest (Männamaa, & Marats, 2008).

Väikelaps jälgendab teiste inimeste liigutusi ja otsib huvitavaid objekte, et neid kõigile näidata. Tema tegevusele ja mõtlemisele lisandub kõne ning laps on avatud suhtlemisele. Kui väikelaps saab täiskasvanult positiivseid emotsioone, tekitab see temas kindlustunde ja ergutab teda ka aktiivselt ümbrust tundma õppima (Kera, 2004).

Õpperada

Lasteaialapsed õpivad loodust tundma eelkõige õuealal, erinevate tegevuste käigus rühmaruumis või õppekäikudel. Lasteaedade õuealad on erineva suurusega, kuid enamasti on kujundamisel lähtunud ikka sellest, et lastel oleks võimalik seal vabalt ringi joosta ja tegutseda (Timoštšuk, 2005). Lapsed soovivad ümbritsevaga saavutada kooskõla ning seepärast vaatlevad ja tajuvad nad tähelepanelikult oma meeltega õuekeskkonda (Grahn, 2009). Nii võibki lasteaia õuealale kujundada õpperaja, millel on vaatluspunktid ja kus on võimalik jälgida ilmastikunähtusi, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi looduses, erinevaid taime- ja loomaliike (Timoštšuk, 2005).

Õpperajad ongi loodud selleks, et loodust saaks uurida ja tundma õppida ning sealt peaks saama häid emotsioone. Õpperajad võivad olla märgistatud või märgistamata, ühesuunalised või ka ringrajad. Õpperajal peaksid olema infotahvlid, suunaviidad ja vaatluspunktid, mis on huvitavad ja iseloomustavad seda kohta (Kalamees, 2006). Õpperaja

vaatluspunktides võiks olla võimalus uurida binokliga, jälgida tuulekiirust ja -suunda, joonistada, maalida, meisterdada ja kuulata helisid, mängida erinevaid mängu, mis on seotud looduskeskkonnaga (Norman, 2005).

Lasteaias on üheks oluliseks eesmärgiks tekitada lastes huvi kodukoha ja selle looduse vastu ning seepärast ongi oluline viia lapsi rohkem välja ja soovituslikult just samadesse kohtadesse, mis on neile tuttav, et nad märkaksid muutusi (Kukk, 2010). Tuttavas ja turvalises keskkonnas on laste emotsioonid vähem muudest asjadest segatud ning nad suudavad paremini loodust märgata ja panevad erinevaid muutusi ka tähele (Timoštšuk, 2005).

Õpperadade olulisust mainib ka Norman (2005) märkides, et need on tähtsad, sest lapsel avaneb seal võimalus erinevatel aegadel vaadelda ja uurida talle tuttavat loodusobjekti ja nii peaks tal sellega ka eriline suhe tekkima. See arendab lapse vaatlus- ja võrdlusoskuseid. Õpperajal liikumine sisendab ka looduskaitselikult mõtteviisi, sest märgatakse märkamatu ning avastatakse looduses esinevaid seoseid (Suuroja, 2005). Ka Normani järgi on (2005) õppekäik suure õppe- ja kasvatusliku väärtusega, sest igapäevselt saab ka kogeda seda, millest on enne ainult kuulnud või lugenud.

Tegevused õpperajal. Looduses viibimine annab palju võimalusi kehaliseks liikumiseks - ronimine, rippumine, roomamine ja peitmine. Seega kõige suuremaid väljakutseid looduskeskkonnas saab lastel just kehaline areng. Lasteaias on heaks tegevuseks looduskeskkonnaga tutvumisel erinevate looduslike materjalide korjamine, millest saab palju meisterdada, kaunistusi ja käsitööd teha. Veel on lasteaias võimalus lilli kasvatada, mis on natuke pikaajalisem protsess (Vienola, 2003). *Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava* (2008) järgi lõimitakse õppe- ja kasvatusgevuste kavandamisel ja korraldamisel tegevusi. Looduskeskkond võimaldabki lõimida erinevaid tegevusi ja pakkuda uusi ning huvitavaid väljakutseid. Looduskeskkonnas on väga palju ruumi ja erinevaid võimalusi, et laps saaks mängida ja füüsiliselt aktiivselt tegutseda (Timoštšuk, 2009).

Mängimine. Mängul on väga tähtis osa lapse arengus, sest selle käigus annavad lapsed edasi oma ideid, tundeid ning saavad ka uusi kogemusi ja teadmisi. Mäng soodustab lapse taju, tähelepanu, mõtlemise ja mälu arenemist. Mängides mängu, areneb laps ka füüsiliselt, sotsiaalselt ning emotsionaalselt (Niilo, & Kikas, 2008). *Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava* (2008) järgi on mänguoskus kõigi üldoskuste ja õppe- ning kasvatusgevuste eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Läbi mängu suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, et laps saaks tajuda keskkonda vaadeldes, nuusutades, maitstes, kompides ja kuulates helisid. Looduses õppimine ja mängimine aitab tunnetada keskkonda kõigi meelte

kaudu, sest seal arendatakse värvi-, vormi-, ja helitaju ning jälgitakse looduse rütmi, mis pakub lapsele palju mõtlemist ja võimaluse eneseväljenduseks (Kruuda, 2009).

Looduses mänges mängides ollakse paindlikud ja tuntakse vahetult looduses toimivaid protsesse (Cornell, 1998). Mängu tekkeks looduses, on väga oluline, et laps tunneks ümbritsevat keskkonda ja oleks saanud selles palju selles viibida (Norman, 2005). Looduskeskkonnaga tutvumisel võib kasutada erinevaid mänges. Sobilikud on peaaegu kõik mängud, mida tavaliselt toas mängitakse aga neid kohandatakse lihtsalt looduses mängimiseks (Vienola, 2003).

Vaatlemine. Lasteaias on tähtsaim keskkonnakasvatuse meetod erinevate nähtuste leidmine looduses ja nende vaatlemine. Vaatlemine on oluline just kõige väiksemate lastega, sest nemad alles õpivad nimetama ja tundma objektide kuju ja omadusi (Vienola, 2003). Käis (1996, lk 161) on öelnud, et „vaatlusprotsess loodusõpetuse tähtsaima abinõuna nõuab tähelepanu koondamist ja kõige selle tulemuseks on elus nii suure tähtsusega vaatlusvõime arendamine.“ Kui lapsele antakse võimalus loodust igakülgsest tundma õppida, saab lisaks tema vaatlemisioskusele arenda veel ka tema maitsmis-, haistmis- ja kuulamisoskust (Norman, 2005) .

Katsete tegemine. Looduses esineb väga palju erinevaid seoseid, mida laps tajub, kuid sõnalise selgituse kaudu pole enamik nendest seostest lastele mõistetavad. Seega peaks lapse jaoks selgitusele kaasnema kogemus, et ta neid seoseid looduses mõistaks. Nii saab laps kuuldu seostada kogetuga ja talle jääb kõik ka paremini meelde. Lastes lapsel looduskeskkonnas ise tegutseda, tekivad tal mälupildid, mis jäävad meelde ja ta saab ta õpitud paremini aru. Näiteks, lapsed, kes hoolitsevad ise taimede eest, teavad ka, miks see on vajalik (Timoštšuk, 2010).

Luuletuste lugemine. Luuletused on olulised lapse kuulamisoskuse ja kõne arengu seisukohalt (Hallap, & Padrik, 2008). Kasutades näitlikustavaid vahendeid, saab õpetaja muuta luuletuse sisu lapsele arusaadavaks. Luuletuste valikul peab õpetaja lähtuma sellest, et luuletus oleks lapsele tuttavast valdkonnast, esituse juures on oluline tempo ja peale luuletuse lugemist peaks lapsega vestlema, et selgitada kas laps sai kuuldust aru (Kivi, & Sarapuu, 2005).

Käelised tegevused. Saarso (2010) on kirjutanud, et laste loovuse arendamiseks ja käelise tegevuse planeerimiseks on oluline, et tegevusi viiakse läbi ka õues. Looduskeskkonnas kunstitegevust tehes, õpib laps kasutama ehedat loodust ja kujutama objekte originaali järgi. See arendab lapse vaatlus- ja võrdlusoskust (Norman, 2005). Loodusega saab tutvuda ka kirjutades või maalides kujundeid, tähti või numbreid liivale,

lumele, puule ja kivile (Hujala, 2004; Saarlo, 2010). Kui lapsele anda võimalus looduskeskkonda ise kogeda ja luua temale sobilik teadmine, arendab see lapse iseseisvat mõtlemist ja oskust järeltusi teha (Timoštšuk, 2009).

Töö eesmärgid

Bakalaureusetöö eesmärgiks on

- 1) luua Tartu Lastesõim Mesipuu õuealale õpperada ning koostada tööjuhendid õpetajatele ja töölehed lastele, mis aitaks muuta tegevused looduses huvitavaks, toetaksid laste eakohast arengut, huvi tärkamist kodukoha looduse vastu ning õpetaksid looduses viibima. Õpperaja koostamisel on toetutud *Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale* (2008) ja Lastesõim Mesipuu õppekavale (2009).
- 2) saada tagasisidet ekspertidelt õpperaja, tööjuhendite ja töölehtede (Lisad 1-17) kohta.

Õpperada Tartu Lastesõimes Mesipuu

Kuna lastesõime Mesipuu õuealal on mitmekesine loodus, mis võimaldab käsitleda erinevaid loodusteemasid väikelapseas lastega, tekkis vajadus õpperaja koostamiseks. Tartu Lastesõim Mesipuu õpperada on koostatud nii, et seda oleks võimalik läbida väikeste lastega, õpetajad saavad tegevusi tuua õue ja kujundada laste suhtumist loodusesse läbi erinevate tegevuste.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel valitakse teema, mis on lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast. Suunatakse:

- last märkama, uurima, kogema ümbrust erinevate meelte ja aistingute abil läbi mängu ja igapäevatoimingute kaudu,
- last tegevustes, mängus, õues, liikluses märgatu kohta küsimusi esitama ja vastuseid leidma ning kogetust järeltusi tegema,
- last hoolivalt käituma, olema heatahtlikud ja säästlikud (Mesipuu õppekava, 2009, lk 7).

Õpperaja koostamisel on toetutud ning eesmärgid tulenevad *Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast* (2008) ja Lastesõim Mesipuu õppekavast (2009):

- laps saab aru ja tunnetab teda ümbritsevat maailma terviklikult;
- laps saab aru enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- laps oskab väärtustada enda ja teiste tervist ning käitub ohutult;

- laps oskab väärtustada ja hoida keskkonda;
- laps oskab looduses märgata nähtusi ja muutusi.

Tartu Lastesõime Mesipuu õpperaja kirjeldus.

- Õpperada asub Tartu Lastesõime Mesipuu õuealal,
- õpperada ei pea läbima ühe korraga,
- õpperada annab võimaluse minna kohta, mida õpetaja tahab oma rühmaga vaadelda,
- õpperajal võib õpetaja valida tegevused vastavalt oma rühma laste vanust või eripära arvestades,
- õpperajal võib objekte vaadelda ja uurida erinevatel aastaaegadel,
- õpperajal on seitse vaatluspunkti, millele on pandud nimetused. Vaatluspunktide juurde on mõeldud tegevused, luuletused ja töölehed (Lisad 1-17).

Esimene vaatluspunkt. Okkiline käbila (Lisa 1).

Selles vaatluspunktis tutvuvad lapsed okaspuudega – männi ja kuusega. Siin on männikäbisid ja alati leidub ka kuusekäbisid, mis on tuulega kukkunud teisel territooriumil asuva kuuse küljest. Õpetaja jutustab lastele lugusid okaspuudest. Lapsed saavad lähemalt uurida okaspuude tüve, okkaid ja käbisid. Puu juurest korjavad lapsed looduslikku materjali, millest võivad hiljem õues või toas koos õpetajaga meisterdada. Tuulise ilma korral on siin võimalik kuulata, kuidas puud kohisevad. Vaatluspunkti täiendavad töölehed 1 ja 10.

Teine vaatluspunkt. Imelised (Lisa 3).

Siin tutvuvad lapsed lehtpuudega – kask ja pärn. Lehtpuid vaadeldakse ja võrreldakse erinevatel aastaaegadel. Õpetaja loeb lastele luuletusi, liisusalme, näitab erinevaid lehtpuude pilte. Lapsed saavad puude tüvesid katsudes tunda, et kase koor on sile, pärna koor on krobeline. Lapsed teevad mõlema puu koorest jäljendeid, et siis neid vaadelda ja võrrelda. Vaatluspunktis täidetakse töölehti 2, 3, 4 ja 10.

Kolmas vaatluspunkt. Liivakeskus (Lisa 7).

Kuna väikestele lastele meeldib just liivakastis mängida, siis on siin hea võimalus teha ka erinevaid katseid. Lapsed sõeluvad liiva ja korjavad kivikesi. Kivide pinda katsutakse käega, kive loendatakse ja järjestatakse suuruse järgi rivvi. Hea võimalus on teha liiv märjaks ja siis võrrelda kuiva liivaga. Päikeselise ilmaga saavad lapsed katsuda liiva pinda, mis on soe. Kui aga natuke kaevata, läheb liiv järjest jahedamaks. Vaatluspunkti jaoks on loodud tööleht 5 ja 10.

Neljas vaatluspunkt. Saladuslik koht (Lisa 9).

Lasteaia õuealal on põõsad, mille vahel lapsed kõnnivad ja peidavad end. Põõsad asuvad õueala nurgas. Aia vahelt näeb naabermaja õue, mis on metsistunud. Seal on palju erinevaid puid ja lilli, mida lasteaia õuealal ei ole. Siin vaatluspunktis on õpetajal hea võimalus aastaringselt vaadelda lastega puude ja põõsaste erinevusi ning uurida, kes põõsaste sees olevate kivide, okste ja murukamarate all elavad. Õpetaja annab lastele luubid, et lapsed saaksid ka sellega vaadata. Õpetaja näitab ja räägib ka tigudest, kes naaberaia tihhti just põõsaste juurde tulevad. Vaatluspunkti jaoks on loodud tööleht 6 ja 10.

Viies vaatluspunkt. Lusti mägi (Lisa 11).

Lastesõime õuealal on väike mägi. Talvel lapsed sõidavad seal kelkudega, teistel aastaegadel jooksevad või kõnnivad mäest üles ja alla. Mäest on hea alla veeretada erinevaid kujundeid, et näha, kuidas need liiguvad. Mäe otsas on ilus muruga kaetud ala, kus on hea mängida ringmänge. Mäe alguses on kiik ja pikk palk, kus lapsed istuvad ja päikese käes õpetaja poolt jutustatud lugusid kuulavad. Vaatluspunkti jaoks on loodud töölehed 7, 8 ja 10. Kuues vaatluspunkt. Hip-hop, lõbus koht (Lisa 14).

Selles vaatluspunktis ronivad lapsed väikeste kändude peal ja hüppavad sealt alla, katsuvad kändude pinda. Tavaliselt on nende kändude juures ka pärnaõisi, mis tuul on sinna toonud, siis teevad lapsed endale „ninasid“. Õpetaja näitab lastele puupaku aastaringe. Seitsmes vaatluspunkt. Kirju lilleväli (Lisa 15).

Vaatluspunktis vaatlevad lapsed taimede erinevusi erinevatel aastaegadel. Kevadel tehakse ise lillepeenar – kaevatakse, istutatakse ja kastetakse lilli. Jälgitakse lillede kasvamist ja vaheldumist erinevatel aastaegadel. Siin käsitletakse erinevate taimede teemat ning lapsed vaatlevad värve. Lillepeenra kõrval on ka muruplats, kus lapsed istuvad ja kuulavad lindude hääli, puude kohinat ja teisi loodusest tulevaid hääli, loevad õpetajaga luuletusi ja muinasjutte või laulavad. Vaatluspunkti täiendavad tööleht 9 ja 10. Tööleht 10 sobib täitmiseks igas vaatluspunktis.

Tööjuhendid õpetajale.

Tööjuhendite koostamisel on arvestatud järgmisi aspekte:

- on abimaterjaliks õpetajale;
- tegevused toetavad laste eakohast arengut;
- tegevused õpperaja vaatluspunktides suunavad lapsi uurima ja avastama ümbritsevat keskkonda;
- tegevused lõimivad erinevaid valdkondi;

- tegevused toetavad väärtushinnangute kujunemist;
- tegevused äratavad huvi looduses õppimise vastu.

Tegevusi saab õpetaja valida vastavalt teemale ja oma rühma laste vanust ning arengut arvestades. Pärast õppekäiku meisterdatakse ja täidetakse töölehti rühmaruumis.

Uurimistöö eesmärgid

Uurimistöö eesmärgiks on saada tagasisidet ekspertidelt koostatud õpperaja, tööjuhendite ja töölehtede (Lisad 1-17) kohta.

Metoodika

Valim

Tartu Lastesõim Mesipuule koostatud õpperada, tööjuhendeid ja töölehti hindasid seitse eksperti, kes kõik töötavad samas asutuses õpetajatena. Kolmel eksperdil on omandatud kõrgharidus, neljal eksperdil on kesk-eri haridus ja kahel neist on kõrgharidus omandamisel. Ekspertide tööstaaž oli 2-12 aastat.

Mõõtevahendid

Selleks, et uurida koostatud õpperaja ja õppematerjali sobivust 2,5-3,5aastastele lastele eksperthinnangut. Ekspertide hinnangute teadasaamiseks kasutati mõõtevahendina küsimustikku (Lisa 18). Küsimustiku koostamisel võeti eeskujuks Anneli Musta (2010) ja Eliko Kollomi (2011) koostatud küsimustikud. Küsimustiku valiidsust hindas üks ekspert. Küsimustikus olid küsimused ekspertide tööstaaži ja hariduse kohta (küsimused 1 ja 2) ning küsimused ja väited õpperaja vaatluspunktide (küsimused 3, 4, 6, 7 ja 9) ning õppematerjali (küsimused 5 ja 8) kohta. Küsimused olid esitatud valikvastustena, vabade vastustena ja etteantud väidetena järjestikaskaalal *üldse mitte kuni kindlasti*.

Esimese ja teise küsimusega sooviti teada ekspertide tööstaaži ja haridust. Kolmanda küsimusega taheti välja selgitada, kui sageli korraldavad õpetajad õppe eesmärgil tegevusi looduses. Neljanda küsimusena paluti ekspertide hinnangut koostatud õpperaja vaatluspunktidele. Viiendas küsimuses esitati ekspertidele väiteid koostatud õppematerjalile. Kuuendas ja seitsmendas küsimuses sooviti teada, millises vaatluspunktis viisid eksperdid oma rühma lastega läbi tegevuse ning mida ja kuidas nad tegevusi muudaksid. Kaheksandas esitati küsimus, kas eksperdid võtaksid ka edaspidi koostatud õppematerjaliga ette õppekäigu õpperajale ja miks. Üheksandas küsimuses taheti teada, mida eksperdid tooksid vaatluspunktides esile või mida ja kuidas muudaksid.

Protseduur

Koostatud õpperajale ja õppematerjalile eksperthinnangu andmine oli vabatahtlik ja anonüümne. Kõik eksperdid andsid hinnangu õpperaja vaatluspunktide, tööjuhendite ja töölehtede kohta. Eksperdid hindasid õppematerjali 2012. aasta märtsis. Selle aja jooksul oli iga õpetaja oma rühma lastega läbinud vähemalt ühe vaatluspunkti ning katsetanud tegevusi ja töölehti.

Tulemused ja arutelu

Kolmanda küsimuste vastustest, kus uuriti ekspertide tegevuste sagedust õppe eesmärgil looduses, selgus, et eksperdid 1, 2, 3, 4, 5, 7 korraldavad tegevusi looduses ükskaks korda nädalas ja ekspert 6 korraldab mitte rohkem kui kord kuus. Põhjendustena töid eksperdid 1, 2, 3, 4, 5, 7 välja, et lapsed saavad õues tegevuste käigus reaalselt loodust tundma õppida, ise vaadelda, katsuda, nuusutada, palju ringi joosta ja on rõõmsamad. Looduses viibimise sagedust on oluliseks pidanud ka Norman (2005) öeldes, et kui lastel lasta tihti looduses tegutseda, ringi liikuda, vaadelda, uurida, õpivad nad loodust tundma, armastama ja hoidma.

Neljanda küsimusega sooviti välja selgitada ekspertide hinnangut koostatud õpperaja vaatluspunktidele. Ülevaate tulemustest annab tabel 1.

Tabel 1. Ekspertide hinnang õpperaja vaatluspunktide kohta

Väited	Üldse mitte	Pigem ei	Nii ja naa	Pigem jah	Kindlasti
Õpperajale pandud vaatluspunktide pealkirjad muudavad õppetegevuse huvitavamaks.					7
Õpperaja vaatluspunktides on lastel võimalus saada uurimistöö kogemusi.				1	6
Õppekäik õpperaja vaatluspunktidesse aitab tunnetada loodust kui tervikut.				2	5
Õppekäik õpperaja vaatluspunktidesse aitab kujundada lastes õigeid käitumisharjumusi looduskeskkonnas					7

Märkus. Numbrid tabelis näitavad ekspertide vastuste sagedust

Ekspertide hinnangul (Tabel 1) muudavad õpperajale pandud vaatluspunktide pealkirjad õppetegevuse huvitavamaks, õppekäik õpperaja vaatluspunktidesse aitab kujundada lastes õigeid käitumisharjumusi looduskeskkonnas, lastel on õpperajal võimalik saada

uurimistöö kogemusi ja tunnetada loodust kui tervikut. Õpperajal käimist on tähtsaks pidanud ka Timoštšuk, (2005). Kui lapsed läbivad õpperada perioodiliselt, et vaadelda loodusobjekte erinevatel aastaegadel ja ilmastikutingimustes, on neil võimalik jälgida väga mitmekesist loodust ning nad omandavad palju uusi teadmisi (Timoštšuk, 2005).

Viiendana esitati ekspertidele neliteist väidet koostatud õppematerjalile. Ekspertide hinnanguid saab jälgida tabelist 2.

Tabel 2. Ekspertide hinnang õppematerjali kohta

Väited	Üldse mitte	Pigem ei	Nii ja naa	Pigem jah	Kindlasti
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse kehalist arengut.				1	6
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse vaimset arengut.				1	6
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse sotsiaalset arengut.				1	6
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse emotsionaalset arengut.				1	6
Tegevused õpperajal aitavad lastel näha muutusi taimestik.					7
Tegevused õpperajal aitavad lastel näha erinevatel aastaegadel looduses toimuvaid muutusi.				1	6
Tegevused lõimivad erinevaid valdkondi.				1	6
Tegevused on lastele eakohased.				2	5
Tegevused lastele on arusaadavad.				2	5
Tegevused kinnistavad eelnevaid teadmisi.			1		6
Kirjeldatud tegevused vajavad kergemaks muutmist.	6	1			
Kirjeldatud tegevused vajavad raskemaks muutmist.	4	3			
Tegevused toetavad väärtushinnangute kujunemist.				1	6
Õuesõppe kogemusi on hea kasutada ka rühmaruumis.				1	6

Märkus. Numbrid tabelis näitavad ekspertide vastuste sagedust

Tabelist on näha, et õppematerjali eesmärkide täitumise hindamisel on eksperdid vastanud enamasti *kindlasti* ja *pigem jah*. Ühe eesmärgi puhul, *tegevused kinnistavad*

eelnevaid teadmisi, vastati ka *nii ja naa*. Siin võib põhjuseks olla asjaolu, et kuna tegemist on väikelastega, siis ei pruugi laps osaleda kõikides tegevustes.

Ekspertid leidsid, et õppematerjalis olevad tegevused toetavad igakülgset lapse eakohast arengut, aitavad näha looduses toimuvaid muutusi, kinnistavad eelnevaid teadmisi, toetavad väärtushinnangute kujunemist. Eesmärgid tulenevad *Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast* (2008) ja Lastesõim Mesipuu õppekavast (2009) ning need said ekspertide poolt kinnitust. Tabelist 2 järeldub, et tegevused toetavad püstitatud eesmärkide täitmist.

Kuus eksperti vastasid *kindlasti* ning üks *pigem jah* väitele *tegevused lõimivad erinevaid valdkondi*. Valdkondade lõimimist on oluliseks pidanud ka Timoštšuk (2005) ning see tuleneb ka *Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast* (2008).

Väidetele *tegevused vajavad kergemaks muutmist* leidsid kuus eksperti, et *üldse mitte* ja üks ekspert *pigem ei*. Väitele *tegevused vajavad raskemaks muutmist* vastasid neli eksperti *üldse mitte* ja kolm ekspert *pigem ei*. Seega võib järeldada, et tegevused olid lastele eakohased, arusaadavad ning ei vajanud muutmist.

Väitele *õuesõppe kogemusi on hea kasutada ka rühmaruumis*, vastas kuus eksperti *kindlasti* ja üks ekspert *pigem jah*. Nii arvab ka Timoštšuk (2005), et rühmaruumis saab looduses nähtut ja kogetut meenutada jutustades, joonistades ja meisterdades.

Kuuendaks ja seitsmendaks taheti teada saada, millises vaatluspunktis viisid eksperdid oma rühma lastega läbi tegevuse ning mida nad muudaksid. Ekspert 1 viis oma rühma lastega tegevuse läbi vaatluspunktis „Imelised“ (Lisa 3). Eksperti arvates töölehed meeldisid lastele, kuid ta ei kasutaks neid õues, sest tuulise ilma korral keskendusid lapsed paberi kinnihoidmisele. Ekspertid 2, 5 ja 6 viisid oma rühma lastega tegevuse läbi vaatluspunktis „Okkiline käbila“ (Lisa 1). Ekspertid 5 ja 6 olid seisukohal, et nad ei muudaks midagi, eksperti 2 hinnangul oli see väga hea õppematerjal, mida täiendab edaspidi ka omalt poolt. Ekspertid 3 ja 4 viisid oma rühma lastega tegevuse läbi vaatluspunktis „Lusti mägi“ (Lisa 11). Ekspertid leidsid, et nad ei muudaks midagi, sest lastele meeldisid tegevused. Eriti olid lapsed haaratud luuletuse lugemisest. Ekspert 7 viis oma rühma lastega tegevuse läbi vaatluspunktis „Hip-hop, lõbus koht“ (Lisa 14). Ekspert oli seisukohal, et lastele meeldisid tegevused ja nad otsisid suure huviga looduslikku materjali, et kujundada pilti ja lapitekki. Selgus, et tegevused vaatluspunktides olid laste jaoks huvitavad, õppematerjal meeldis ekspertidele ning laste osalemine tegevustes oli aktiivne. Ka luuletuste lugemine vaatluspunktides oli ekspertide arvates laste jaoks kaasahaarav.

Kaheksandas küsimuses, sooviti välja selgitada, kas eksperdid võtaksid ka edaspidi nende õppematerjalidega ette õppekäigu õpperajale, vastasid kõik eksperdid jaatavalt. Siit võib järeldada, et koostatud õppematerjal on abiks õpetajatele ja sobilik 2,5-3,5aastastele lastele looduse teemade käsitlemiseks.

Üheksandaks uuriti, mida eksperdid tooksid vaatluspunktides esile või mida ja kuidas muudaksid. Eksperdid tõid esile järgmist:

- „Okkiline käbila“ (Lisa 1) - lastele arusaadavad ja jõukohased mängud (ekspertid 1, 3, 4, 7), töölehti täitsid lapsed suure huviga (ekspertid 1, 2, 5, 6), looduslikust materjalist meisterdamine (ekspertid 3, 4), head tegevused, et õpetada lastele okaspuid (ekspertid 5, 7), lapsed osalesid aktiivselt ning tegevused pakkusid suurt põnevust (ekspert 5, 6), „Looduse aardekütid“ (ekspert 2);
- „Imelised“ (Lisa 3) - töölehti täideti rühmaruumis ka siis, kui õpperajale ei mindud (ekspertid 1, 3, 4, 5, 7), tööleht nr 3 (ekspert 1, 2, 4, 6), puukoore jäljendite tegemine (ekspertid 1, 2, 3), „Lehemäng“ (ekspertid 1, 2, 3), luuletused (ekspert 7), töölehtede juhendid olid arusaadavad (ekspert 1);
- „Liivakeskus“ (Lisa 7) - mängulised katsed (ekspertid 1, 2, 3, 4, 5, 6), hästi sobiv laul, mis lastele meelde jäi ja igakord liivakasti minnes hakati seda jälle laulma (ekspertid 1, 2, 3), lapsed saavad uurimistöö kogemusi ja neile meeldis väga kivide korjamine nende omaduste järgi, mis ette oli antud (ekspert 4);
- „Saladuslik koht“ - luupidega uurimine, mis meeldis lastele üle kõige (ekspertid 2, 3, 7), lõbus luuletus liigutustega (ekspertid 1, 2, 5), tööleht nr 6 (ekspert 2), tigude vaatlemine (ekspert 2);
- „Lusti mägi“ (Lisa 11) - „Öö ja päev“ (ekspertid 1, 2, 5, 7), tegevused põnevad, mängulised ja lõbusad (ekspertid 3, 4), luuletus (ekspertid 2, 6), „Liblikad ja lilled“, lapsed õpivad mõisteid läbi mängude (ekspert 5, 7);
- „Hip-hop, lõbus koht“ (Lisa 14) - „Sipelgad“ ja „Pildi kujundamine“ (ekspertid 2, 3, 7), läbi mängu prahi koristamine õuealalt (ekspertid 1, 7), puude aastaringide vaatlemine (ekspert 3);
- „Kirju lilleväli“ (Lisa 15) - katsed (ekspertid 3, 4, 5), „Võilille elu“, mis on väga sisukas ja õpetlik (ekspert 1, 3), laps õpib taimi hoidma (ekspert 5), laps õpib märkama taimede muutumist (ekspert 7).

Selgus, et õppematerjal on abiks õpetajale tegevuste läbiviimisel looduses. Ekspertide hinnangul olid väga head loodusliku materjali otsimise mängud, erinevate omaduste

võrdlemine ja katsed. Katseid peab oluliseks ka Norman, (2005), sest läbi nende on võimalik teada saada omavahelistest seostest, mis looduses toimivad. Ekspertid tõid välja järgmised soovitusel muudatusteks:

- „Okkiline käbila“ (Lisa 1) - töölehtede lahendamine rühmaruumis (ekspert1), ekspert 5 leidis, et mängus „Käbide korjamine teiste kodudest, oma kodu täitmine“ ei õnnestu kahe võistkonna moodustamine 2,5aastaste lastega;
- „Imelised“ (Lisa 3) - meisterdamine ja töölehed rühmaruumis (ekspertid 1, 3, 4, 5, 7);
- „Hip-hop, lõbus koht“ (Lisa 14) - ekspert 7 soovitas, et puude aastaringide lugemise asemel võiks olla puude aastaringide vaatlemine.
- „Kirju lilleväli“ (Lisa 15) - ekspert 1 väitis, et siin tekib vastuolu tegevuste „Kaunis õis vaasis“ ja „Esimene tutvumine võilillega“ vahel. Ekspert leidis, et ühes katses näidatakse, et murtud lill närtsib kiiremini aga tegevuses „Esimene tutvumine võilillega“ murtakse lilli mängimiseks;
- kõik eksperdid soovitasid juhendisse lisada, et tööleht 10 sobib täitmiseks igas vaatluspunktis.

Ekspert 5 leidis, et ühes mängus ei pruugi õnnestuda kahe võistkonna moodustamine 2,5aastaste lastega, kuid siin saab töö autor soovitada viia tegevus läbi poolte rühma lastega. Muudatuste tegemisel ei nõustunud ka eksperdi 1 soovitusel jätta tegevus „Kaunis õis vaasis“ vastuolu vältimiseks välja, sest nii väikesed lapsed peavad nägema, et lilled on peenral kauem ilusad, kui vaasis. Kuna võilill on umbrohi ja teda kasvab igal pool palju, jäeti ka mäng „Esimene tutvumine võilillega“ alles. Teised ekspertide poolt välja toodud muudatused viidi õppematerjalis läbi, kirjutades juhendisse juurde, et meisterdatakse ja täidetakse töölehti õpetaja abiga pärast õppekäiku rühmaruumis. Juhendis asendati puude aastaringide lugemine vaatlemisega (Lisa 14). Arvesse võeti ka tööleht nr 10 sobivus igasse vaatluspunkti.

Kokkuvõtteks. Ekspertid leidsid, et loodud õpperada, vaatluspunktid ning koostatud õppematerjal on huvitavad ja sobilikud 2,5-3,5aastastele lastele toetamaks nende eakohast arengut ja huvi tärkamist looduse vastu. Koostatud tegevused õpperaja vaatluspunktidesse lõimivad erinevaid valdkondi ning toetavad lapse arengut mitmekülgset – kehalist, vaimset, sotsiaalset, emotsionaalset ja keelelist arengut. Ekspertid andsid omapoolseid soovitusi ja tegid ettepanekuid õppematerjali arusaadavuse parandamiseks. Nende soovitustes lähtuvalt tehti õppematerjalis ka vastavad parandused.

Mängulistel tegevustel on suur osakaal lasteaia õppetöös ja seega on koostatud õpperada ning õppematerjal hea vahend looduse tundma õppimisel. Töö piiranguks on aeg, sest töö autor alles koostas õppematerjali ning kõikide tegevuste läbiviimiseks on vaja pikemat aega. Tulevikus soovib töö autor olemasolevat õppematerjali veel täiustada, lisades juurde erinevaid tegevusi, katseid ja muinasjutte. Koostatud õppematerjali, töölehti ja tööjuhendeid võiks kasutada ka teised lasteaia, kellel on huvi õpetada lastele loodusõpetust läbi mitmekesiste tegevuste.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki õpetajaid, kes hindasid koostatud õpperada ja õppematerjali ning andsid oma eksperthinnangu.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Brügge, B., & Szczepanski, A. (2008). Pedagoogika ja juhtimine. Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. *Õuesõpe* (lk 27-28). Tallinn: Ilo.
- Butterworth, G., & Harris, M. (2002). *Arengupsühholoogia alused*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Cornell, J. (1998). *Sharing nature with children: The Classic Parents and Teachers Nature Awareness Guidebook*. Nevada City (Calif.).
- Grahn, P. (2009). Laps ja loodus. Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiumbrusest saab õpiõu*. (lk 65). Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine: praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: Ilo.
- Kalamees, K. (2006). *Aastaajad õpperajal: juhendid looduse vaatlemiseks*. Tartu: Nordon.
- Kera, S. (2004). *Üheskoos teel*. Tallinn: Ilo.
- Kivi, L., & Sarapuu, H. (2005). Keel ja kõne. Kivi, L., & Sarapuu, H. (Koost). *Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 227-258). Tartu: Atlex.
- Kollom, E. (2011). *Abimaterjal teema „Puu aastaring“ käsitlemiseks 6-7 aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava* (2008). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>
- Kruuda, M. (2009). *Õuesõpe, avastuslik õpe ja mäng*. Külastatud aadressil <http://www.lasteaed.net/2009/06/23/ouesope-avastuslik-ope-ja-mang/>
- Kukk, R. (2010). *Õpperaja koostamine*. Koost. G. Sooserv, *Tea ja toimet* 39. Loodusvaatlused, (lk 23). Tallinn: Ilo.
- Käis, J. (1996). *Kooliraamat*. F. Eiseni koostatud. Tartu: Ilmamaa.
- Lastesõim Mesipuu õppekava (2009). Avaldamata käsikiri.
- Must, A. (2010). *Lasteaia õpperada kui vahend õppekasvatustöös Türi Kesklinna lasteaias*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Männamaa, M., & Marats, I. (2008). Lapse üldoskuste areng. Koost. E. Kulderknup, *Üldoskuste areng koolieelses eas*. (lk 13-24). Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Niilo, A., & Kikas, E. (2008). Mäng. E. Kikas, *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (lk 120-136). Tartu Ülikooli kirjastus.

- Norman, M. (2005). Loodushoid saab alguse varasest lapsepõlvest. Koost. S. Almann, *Tea ja toimeta* 28. Kaasaegseid meetodeid lasteaia õppe- ja kasvatustöös, (lk 11-15). Tallinn: Ilo.
- Saarits, Ü. (2008). Eneseteeninduse ja enesekohaste oskuste areng. E. Kikas, *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (lk 82). Tartu Ülikooli kirjastus.
- Saarso, G.-A. (2010). *Loovad tegevused õues*. Külastatud aadressil http://www.teatoimeta.ee/Loovad_tegevused_oues_196.htm
- Sandell, K. (2008). Looduslähedane õuesõpe – keskkonnapedagoogika. Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. *Õuesõpe* (lk 24, 208). Tallinn: Ilo.
- Suuroja, M. (2005). *Eesti looduse õppe- ja matkarajad*. Tallinn: Ilo.
- Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: TLÜ.
- Timoštšuk, I. (2009). Loodusest on palju õppida. Koost. L. Kivi, & H. Sarapuu, *Lasteaialaps peres*, (lk 30-33). Tartu: Atlex.
- Timoštšuk, I. (2010). Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas. *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (lk 57-61). Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Veisson, M., & Kuurme, T. (2010). Ülevaade väärtustest, väärtuskasvatusest ja moraalist. *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (lk 9-14). Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Vienola, V. (2003). *Keskkonnakasvatus lasteaias*. Tallinn: Ilo.
- Woolfson, R. C., (2001). *Arukas maimik. Aita lapsel areneda!* Sinisukk AÜ.

Lisamaterjalide koostamisel kasutatud kirjandus

- ABC-color.com (s.a.). *Small raster coloring tree*. Külastatud aadressil <http://www.abc-color.com/color/trees/001/baum/baum-raster-coloring-en.shtml>
- Aher, S. (2005). *Päkapikurada. Juhiseid keskkonnamängudeks ja –tegevusteks lasteaias*. Külastatud aadressil <http://www.hared.ee/files/pakapikurada.pdf>
- Aher, S., & Tuusti, A. (2005). *Aiatuuliku askeldused. Keskkonnategevusi lasteaias*. Külastatud aadressil <http://www.hared.ee/files/askeldused.pdf>
- Baby Mingle.com. (s.a.). *Free Coloring Pages - All Are Free Printable Coloring Pages*. Külastatud aadressil <http://www.babymingle.com/bug3.jpg>

- Best Coloring Pages - Free coloring pages to print or color online (s.a.). *Christmas trees coloring pages*. Külastatud aadressil <http://www.best-coloring-pages.com/2009/11/02/christmas-trees-printable-coloring-pages/>
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. Tallinn: Ilo.
- Coloring pages - Edupics.com (s.a.). *Coloring page dandelion*. Külastatud aadressil <http://www.edupics.com/coloring-page-dandelion-i21739.html>
- Coloring pages - Edupics.com (s.a.). *Coloring page Flower*. Külastatud aadressil <http://www.edupics.com/coloring-page-flower-i18532.html>
- Coloring pages - Edupics.com (s.a.). *Coloring page leaf*. Külastatud aadressil <http://www.edupics.com/coloring-page-leaf-i12949.html>
- Coloring Pages (s.a.). *Pinecone Branch*. Külastatud aadressil <http://www.coloringpages.us/pinecone.htm>
- Coloring Pages for Children (s.a.). *Flower Coloring Pages*. Külastatud aadressil <http://www.freecoloring.info/printstyle/flowers.php?id=1>
- Coloring Page for Kids (s.a.). *Kiss the Blarney Stone color page*. Külastatud aadressil <http://www.coloring-pages-kids.com/coloring-pages/holiday-season-coloring-pages/st-patricks-day-coloring-pages/st-patricks-day-coloring-pages-images/st-patricks-day-coloring-page-18.php>
- Converting Public Domain SVG (Scalable Vector Graphics) Clip Art in to Coloring Book Pages (s.a.). *Cone 1 black white line art*. Külastatud aadressil http://clipartist.info/www/COLOURINGBOOK.ORG/Letters/C/cone_1_black_white_line_art_coloring_book_colouring-555px.png
- Cornell, J. (1998). *Sharing nature with children: The Classic Parents and Teachers Nature Awareness Guidebook*. Nevada City (Calif.).
- Family Crafts (s.a.). *Acorns Coloring Page*. Külastatud aadressil <http://familycrafts.about.com/cs/autumncoloring/l/blcoloracorns.htm>
- Freshcoloring, coloring your world one page at a time (s.a.). *Ladybug Coloring Page*. Külastatud aadressil <http://www.freshcoloring.com/animals/ladybug-2-coloring-page/>
- Hallik, M., & Pullerits, M. (2009). *Mängukool 2 – 3 aastastele*. AS Bit.
- Jakobson, T., & Talinurm, M. (2009). *Liisusalmid ja lasteriimid*. Tallinn: Ilo.
- Krusten, R. (2008). *Eesti lasteluule kuldraamat*. Tallinn: TEA.

- Lygwela coloring page of Butterfly, butterflies (s.a.). *Butterfly*. Külastatud aadressil <http://www.lygwela.com/show-coloring-page/butterfly/7>
- Moms Network (s.a.). *Worm*. Külastatud aadressil <http://www.momsnetwork.com/kids/coloring/animals/worm1.shtml>
- Perv, Ü. (2008). Mängud ja mängulised tegevused looduses. Koost. M. Mänd, *Tea ja toimetaja* 35. Mängides õpime ja õpetame, (lk 22). Tallinn: Ilo.
- Printable Coloring Pages (s.a.). *Leaf Coloring Pages*. Külastatud aadressil <http://www.nicecoloringpages.com/coloring-pages-pic/leaf-coloring-pages-6.jpg>
- Printable Coloring Pages (s.a.). *Mushroom Coloring Page*. Külastatud aadressil <http://www.benscoloringpages.com/coloringpages/thumbs/mushroommd.jpg>
- PrintActivities.com. Free Printable Coloring Pages for Kids (s.a.). Fall-Tree. Külastatud aadressil <http://www.printactivities.com/ColoringPages/Autumn/Fall-Tree-01.ht>
- Print Coloring Pages (s.a.). *Tree-coloring-page*. Külastatud aadressil <http://www.print-coloring-pages.com/nature-coloring-pages/trees-coloring-pages/tree-coloring-page-03.php>
- Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo.
- Raasuke, I. (2009). *Liikumismängud 1 – 3 aastastele lastele*. Tallinn: Ilo.
- Siilak, P. (2009). *Meisterdame loodusmaterjalidest*. Paide: Kuma.
- Silberg, J. (2003). *Arendavaid mängu imikutele ja maimikutele*. Tallinn: Koolibri.
- Wimberg, (2006). *Põngerjate laulud*. Tallinn: Varrak.
- 123 Coloring. com (s.a.). *Snails*. Külastatud aadressil http://www.123coloring.com/coloringpages/animals/snails/images/escargots_003.jpg

LISAD

Lisade sisukord

- Lisa 1. Esimene vaatluspunkt. Okkaline käbila
- Lisa 2. Tööleht 1. Millised on männi käbid?
- Lisa 3. Teine vaatluspunkt. Imelised
- Lisa 4. Tööleht 2. Lehtpuu
- Lisa 5. Tööleht 3. Lehtpuu ja okaspuu
- Lisa 6. Tööleht 4. Värvime lehtpuud
- Lisa 7. Kolmas vaatluspunkt. Liivakeskus
- Lisa 8. Tööleht 5. Kivid
- Lisa 9. Neljas vaatluspunkt. Saladuslik koht
- Lisa 10. Tööleht 6. Loomad puude ja põõsaste juures
- Lisa 11. Viies vaatluspunkt. Lusti mägi
- Lisa 12. Tööleht 7. Ilusad liblikad
- Lisa 13. Tööleht 8. Lilled
- Lisa 14. Kuues vaatluspunkt. Hip-hop, lõbus koht
- Lisa 15. Seitsmes vaatluspunkt. Kirju lilleväli
- Lisa 16. Tööleht 9. Võilill
- Lisa 17. Tööleht 10. Kõige parem koht
- Lisa 18. Küsimustik ekspertidele

Lisa 1

Esimene vaatluspunkt. Okkiline kábila

Eesmärgid:

- laps õpib tundma mäнди ja kuuske erinevatel aastaegadel. Õpetaja tutvustab mäнди ja kuuske erinevatel aastaegadel, näitab pilte männist ja kuusest, näitab puude okkaid ja kábisid, laps täidab töölehte nr 1;
- laps leiab erinevaid looduslikke materjale.

Tegevused vaatluspunktis:

- okaspuude vaatlemine ja uurimine erinevatel aastaegadel;
- kábide ja okaste vaatlemine, uurimine ja võrdlemine;
- looduslikust materjalist meisterdamine.

Mängud:

- „Looduse aardekütid“ (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008, lk 181 järgi).

Õpetaja näitab lastele erinevaid loodusobjekte, mida saab männi juurest korjata (kábid, lehed, männi okkad, oksad, puu koor). Seejärel otsivad ja korjavad lapsed teatud aja jooksul neid objekte. Hiljem saab korjatud loodusobjektidest õues või toas meisterdada.

- „Kábide korjamine teiste kodudest, oma kodu täitmine“ (Perv, 2008 lk 27 järgi).

Rõnga sees on kábide kodu. Lapsed on jaotatud mitmeks grupiks, kelle kodud asuvad rõngast võrdsetel kaugustel. Teatud aja jooksul peavad mängijad hakkama kábisid ühekaupa oma kodudesse viima. Võitjad on need, kellel on lõpuks kõige rohkem kábisid.

Meisterdamiseks koos õpetajaga: “ Meisterdame loodusmaterjalidest“ (Siilak, 2009):

- „Puutükkidega kaunistatud pildiraam“, lk 38;
- „Plastiliinist kábilill“, lk 44.

Töölehe 1 koostamisel kasutatud allikad:

Coloring Pages (s.a.). *Pinecone Branch*. Külastatud aadressil

<http://www.coloringpages.us/pinecone.htm>

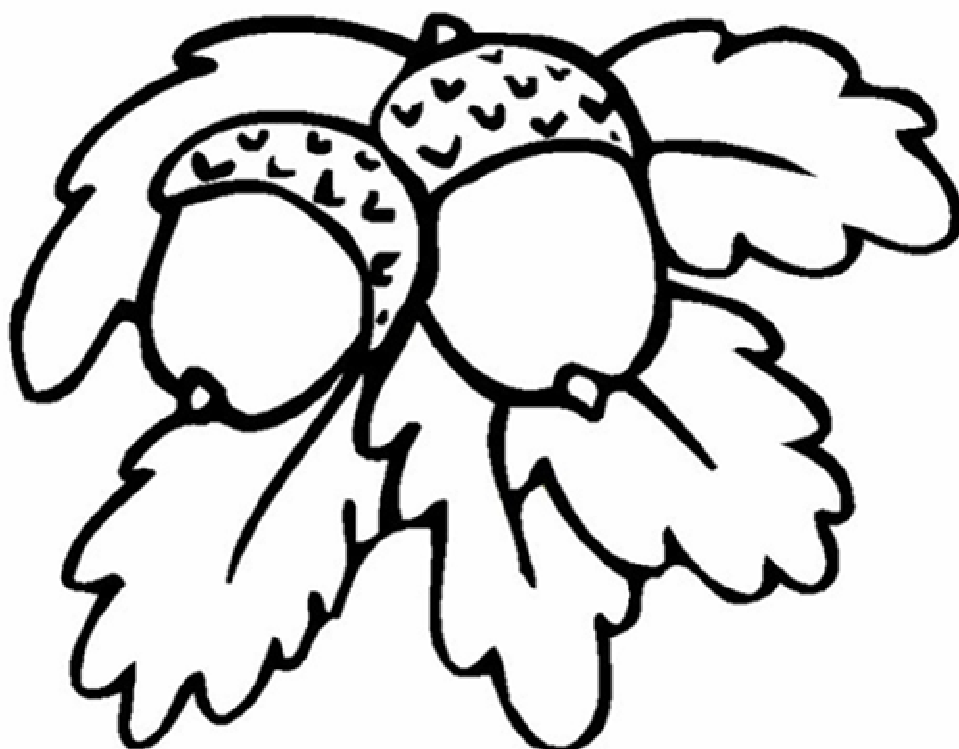
Family Crafts (s.a.). *Acorns Coloring Page*. Külastatud aadressil

<http://familycrafts.about.com/cs/autumncoloring/l/blcoloracorns.htm>

Lisa 2

TÖÖLEHT 1. MILLISED ON MÄNNI KÄBID?

1. VÄRVI NEED.

Lisa 3

Teine vaatluspunkt. Imelised

Eesmärgid:

- laps õpib tundma kaske ja pärna;
- laps õpib lehtpuid märkama erinevatel aastaegadel. Õpetaja tutvustab kaske ja pärna erinevatel aastaegadel, näitab pilte lehtpuudest, näitab puude tüvesid, laps täidab töölehti nr 2 ja 4;
- laps oskab märgata ja võrrelda lehtpuude ja okaspuude erinevusi erinevatel aastaegadel (nt tööleht nr 3).

Tegevused vaatluspunktis:

- lehtpuude vaatlemine erinevatel aastaegadel;
- puu tüvede uurimine ja võrdlemine;
- puukoore jäljendite tegemine;
- leht- ja okaspuude vaatlemine ja võrdlemine erinevatel aastaegadel;
- luuletuste kuulamine ja lugemine.

Mängud:

- „Lehemäng“ (Raadik, 2009, lk 36 järgi).

Lapsed seisavad ringis. Õpetaja annab igale lapsele kase või pärna lehe ja ütleb, mis puu leht see on. Lapsed hoiavad seda käes ja loevad koos õpetajaga luuletust:

„Armas sõber, tule sa lehemängu mängima!

Armas sõber, tule sa lehemängu mängima“

Seejärel ütleb õpetaja ühe puu nime, nt kask:

„Kellel kase leheke, kask üles otsige!“

Lapsed, kelle käes on kase leht, lähevad kase juurde, tõstavad lehe kõrgele ja moodustavad „puu“.

- „Puukoore jäljend“ (Perv, 2008, lk 22 järgi).

Õpetaja kinnitab puutüvedele kleeplindiga tugeva paberilehe. Lapsed hõõruvad seda tugevalt rasvakriidiga. Nii saavad lapsed endale puukoore jäljendid. Hiljem saab neid jäljenditega pabereid kasutada kunsti töödes.

- Luuletus, mida õpetaja koos lastega selles vaatluspunktis loeb raamatust „Liisusalmid ja lasteriimid“ (Jakobson, & Talinurm, 2009, lk 26).

„Kasetütred helevalged,

hommikune puna palgel.

Hoidke kodu nõnda just,
et ei juhtuks õnnetust.“

Meisterdamiseks koos õpetajaga: „Meisterdame loodusmaterjalidest“ (Siilak, 2009).

- „Lehekleepsud“, lk 12. PVA liimi asemel kasutab õpetaja tärklise liimi.

Töölehtede 2-4 koostamisel kasutatud allikad:

ABC-color.com (s.a.). *Small raster coloring tree*. Külastatud aadressil

<http://www.abc-color.com/color/trees/001/baum/baum-raster-coloring-en.s.html>

Best Coloring Pages - Free coloring pages to print or color online (s.a.). *Christmas trees coloring pages*. Külastatud aadressil [http://www.best-coloring-](http://www.best-coloring-pages.com/2009/11/02/christmas-trees-printable-coloring-pages/)

[pages.com/2009/11/02/christmas-trees-printable-coloring-pages/](http://www.best-coloring-pages.com/2009/11/02/christmas-trees-printable-coloring-pages/)

Converting Public Domain SVG (Scalable Vector Graphics) Clip Art in to Coloring Book Pages (s.a.). *Cone 1 black white line art*. Külastatud aadressil

[http://clipartist.info/www/COLOURINGBOOK.ORG/Letters/C/cone_1_black_white_](http://clipartist.info/www/COLOURINGBOOK.ORG/Letters/C/cone_1_black_white_line_art_coloring_book_colouring-555px.png)
[line_art_coloring_book_colouring-555px.png](http://clipartist.info/www/COLOURINGBOOK.ORG/Letters/C/cone_1_black_white_line_art_coloring_book_colouring-555px.png)

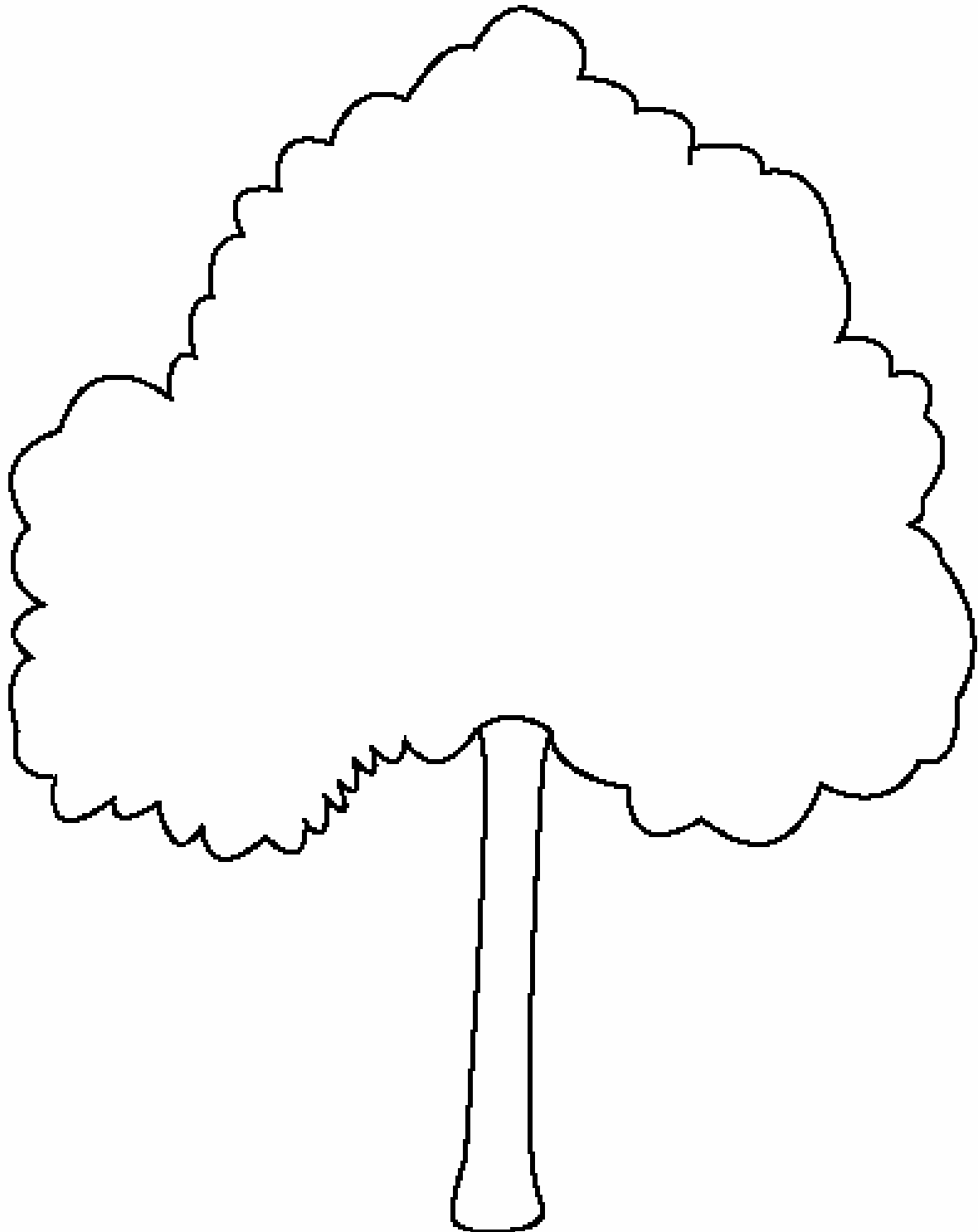
PrintActivities.com. Free Printable Coloring Pages for Kids (s.a.). *Fall-Tree*. Külastatud aadressil <http://www.printactivities.com/ColoringPages/Autumn/Fall-Tree-01.html>

Print Coloring Pages (s.a.). *Tree-coloring-page*. Külastatud aadressil <http://www.print-coloring-pages.com/nature-coloring-pages/trees-coloring-pages/tree-coloring-page-03.php>

Lisa 4

TÖÖLEHT 2. LEHTPUU

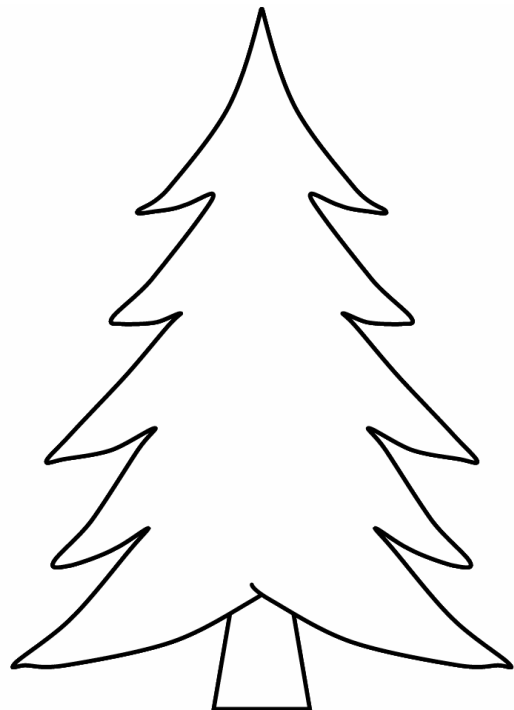
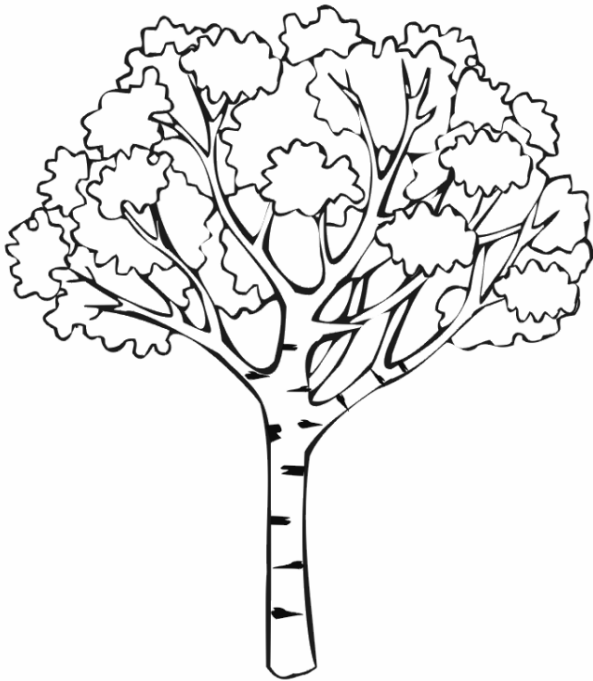
1. VÄRVI PUU.

Lisa 5

TÖÖLEHT 3. LEHTPUU JA OKASPUU

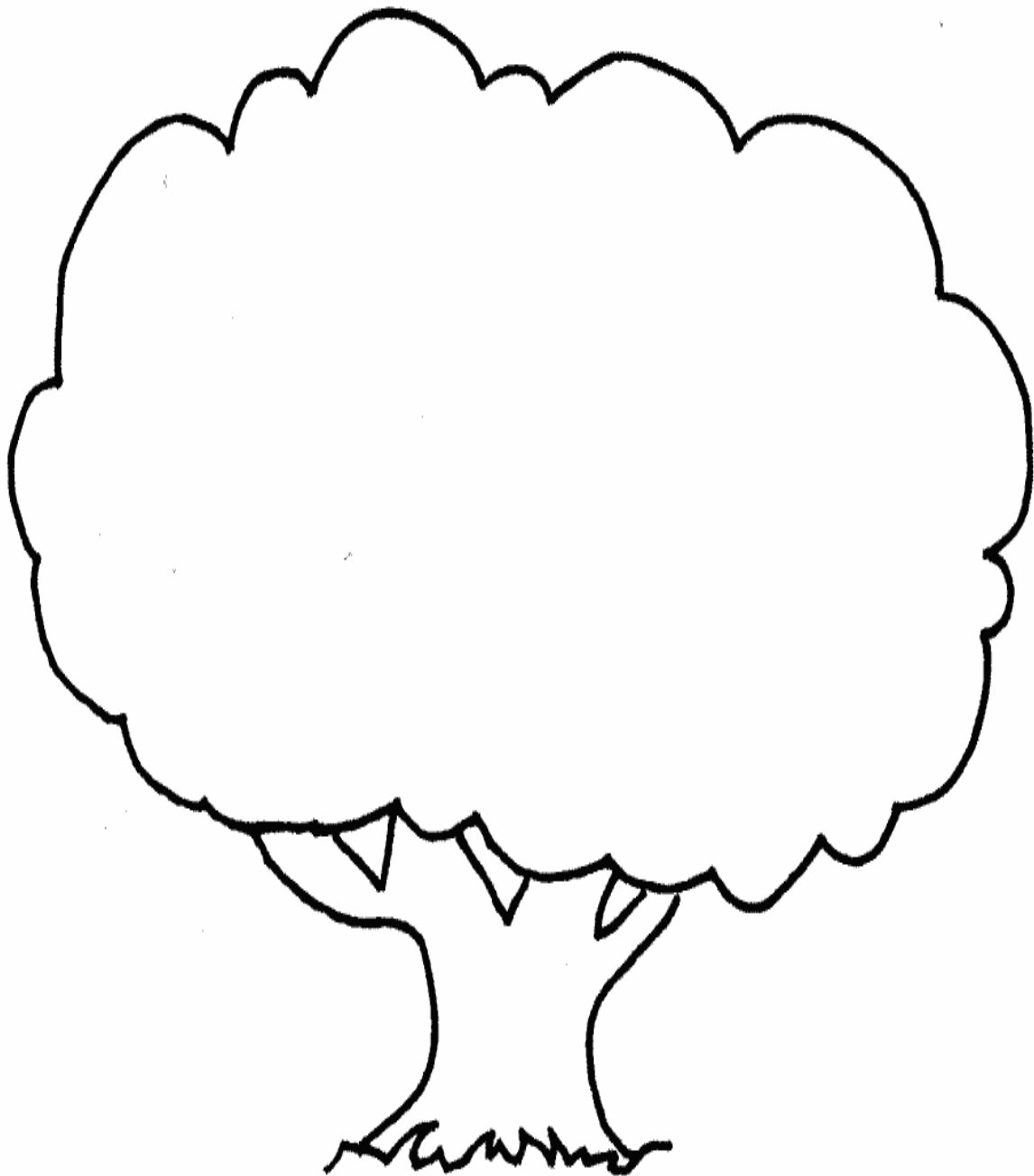
1. ÜHENDA JOONEGA.

Lisa 6

TÖÖLEHT 4. VÄRVIME LEHTPUUD

1. VÄRVI PUUL TÜVI PRUUNIKS. VÄRVI PUUL LEHED ROHELISEKS.

Lisa 7

Kolmas vaatluspunkt. Liivakeskus

Eesmärgid:

- laps õpib tundma kuiva ja märja liiva erinevaid omadusi;
- laps märkab, et liiva sees on erineva suuruse ja kujuga kivikesi;
- laps harjutab loendamist (nt tööleht nr 7 ja 8);
- laps õpib tundma mõisteid kerge – raske, suur – väike (nt tööleht nr 5).

Tegevused vaatluspunktis:

- kuiva ja märja liiva võrdlemine;
- sooja ja külma liiva võrdlemine;
- kivikeste korjamine, vaatlemine ja võrdlemine;
- kivikeste järjestamine, loendamine.

Mängud:

- „Vesi ja liiv“ (Aher, 2005, lk 11 järgi).

Lapsed proovivad kuivast liivast midagi ehitada. Avastades, et see ei õnnestu, laseb õpetaja lastel pihust kuhjakesi nõristada, mustreid joonistada, midagi aegamööda katta. Siis teeb õpetaja liiva märjaks ja näitab lastele, et nüüd ei saa seda pihust nõristada. Õpetaja ja lapsed hakkavad märja liivaga ehitama ja mängima.

- „Uurime vett klaasis“ (Aher, 2005 lk 10 järgi).

Õpetaja valab ühte kaussi liiva ning näitab, et terakesed moodustavad kuhja. Teise kaussi valab õpetaja vett ja näitab, et ei teki samasugust kuhja. Õpetaja kallutab aeglaselt kaussi ja näitab, et vesi säilitab alati sama tasapinna.

- „Kivide otsimine“ (Silberg, 2003, lk 133 järgi).

Õpetaja paneb liivakasti äärel nõu, kuhu hakatakse kive korjama. Õpetaja seletab lastele, milliseid kive otsitakse (siledaid, krobelsi, ümmargusi, lapikuid, väikseid, suuri). Seejärel hakkavad lapsed õigeid kive otsima ja asetavad need siis nõusse. Hiljem loetakse koos õpetajaga kivid üle.

Luuletus, mida õpetaja selles vaatluspunktis koos lastega loeb raamatust „Põngerjate laulud“ (Wimberg, 2006, lk 46). Õpetaja näitab lastele ka liigutusi, mida lapsed kaasa teevad.

„Liivakasti laul“

„Oh seda rõõmu ja seda lusti!

(kätega plaksutatakse vastu põlvi)

Me lähme mängima liivakasti!

(plaksutatakse käsi kokku)

Seal niiske liivaga täida ämber!

(kätega plaksutatakse vastu põlvi)

Löö kõvaks kinni ja keera ümber.“

(plaksutatakse käsi kokku)

Töölehe 5 koostamisel kasutatud allikad:

Coloring Page for Kids (s.a.). *Kiss the Blarney Stone color page*. Külastatud aadressil

<http://www.coloring-pages-kids.com/coloring-pages/holiday-season-coloring-pages/st-patricks-day-coloring-pages/st-patricks-day-coloring-pages-images/st-patricks-day-coloring-page-18.php>

Lisa 8

TÖÖLEHT 5. KIVID

1. VÄRVI VÄIKSEM KIVI.

Lisa 9

Neljas vaatluspunkt. Saladuslik koht

Eesmärgid:

- laps märkab, et kivide ja puutükkide all elab ka loomi (nt tööleht nr 6).

Tegevused vaatluspunktis:

- puude ja põõsaste võrdlemine;
- põõsaste vaatlemine erinevatel aastaegadel;
- luupidega uurimine;
- tigude vaatlemine;
- luuletuste lugemine.

Mängud:

- „Peidulised“ (Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. 2008, lk 33 järgi).

Õpetaja ja lapsed liiguvad põõsaste ümber ja all ning tõstavad puu tükke üles, keeravad kive ümber, liigutavad muru, et näha, milliseid loomi elab nende all. Loomi vaadatakse ka luubiga.

- Luuletus, mida õpetaja selles vaatluspunktis koos lastega loeb raamatust „Põngerjate laulud“ (Wimberg, 2006, lk 77). Õpetaja näitab luuletuse ajal liigutusi, mida lapsed kaasa teevad.

„Küsimus ussikesele“

„Ussike, ussike mulla sees, (liigutatakse kahe käe nimetissõrmi üles-alla)

Ussike, kulla mees!

Ussike, ussike – ütle uss, (liigutatakse paremat kätt ussi moodi üles-alla)

miks oled kõik aeg kuss? (liigutatakse vasakut kätt ussi moodi üles-alla)

Ussike, ussike mulla sees, (liigutatakse kahe käe nimetissõrmi üles-alla)

Ussike, kulla mees!

Ussike, ussike – ae ja uu, (asetatakse mõlemad käed suu juurde)

kas sul ehk puudub suu?“

Lapsed saavad jäljendada ka sõrmede, käte ja kehaga ussi liikumist.

Töölehe 6 koostamisel kasutatud allikad:

Baby Mingle.com. (s.a.). *Free Coloring Pages. - All Are Free Printable Coloring Pages.*

Külastatud aadressil <http://www.babymingle.com/bug3.jpg>

Coloring pages - Edupics.com (s.a.). *Coloring page leaf*. Külastatud aadressil

<http://www.edupics.com/coloring-page-leaf-i12949.html>

Coloring Pages for Children (s.a.). *Flower Coloring Pages*. Külastatud aadressil

<http://www.freecoloring.info/printstyle/flowers.php?id=1>

Freshcoloring, coloring your world one page at a time (s.a.). *Ladybug Coloring Page*.

Külastatud aadressil <http://www.freshcoloring.com/animals/ladybug-2-coloring-page/>

Moms Network (s.a.). *Worm*. Külastatud aadressil

<http://www.momsnetwork.com/kids/coloring/animals/worm1.shtml>

Printable Coloring Pages (s.a.). *Leaf Coloring Pages*. Külastatud aadressil

<http://www.nicecoloringpages.com/coloring-pages-pic/leaf-coloring-pages-6.jpg>

Printable Coloring Pages (s.a.). *Mushroom Coloring Page*. Külastatud aadressil

<http://www.benscoloringpages.com/coloringpages/thumbs/mushroommd.jpg>

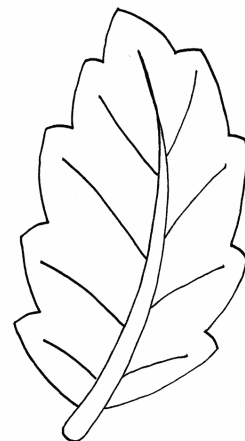
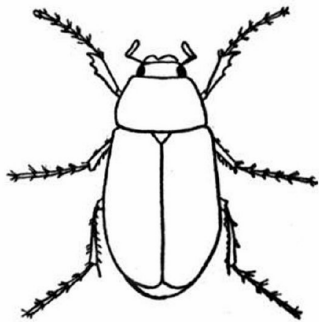
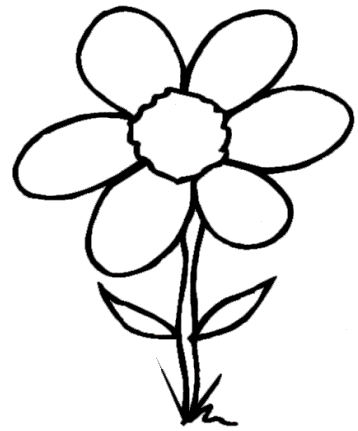
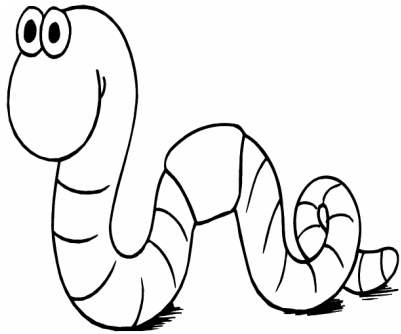
123 Coloring. com (s.a.). *Snails*. Külastatud aadressil

http://www.123coloring.com/coloringpages/animals/snails/images/escargots_003.jpg

Lisa 10

TÖÖLEHT 6. LOOMAD PUUDE JA PÕÕSASTE JUURES

1. LIIGU MÖÖDA JOONT

Lisa 11

Viies vaatluspunkt. Lusti mägi

Eesmärgid:

- laps tunneb rõõmu mängimisest ja liikumisest;
- laps teab erinevaid värve, kujundeid;
- laps õpib tundma mõisteid „öö“ ja „päev“.

Tegevused vaatluspunktis:

- jooksmine, kõndimine mäest üles ja alla;
- palli ja kuubiku veeretamine mäest alla;
- talvel kelgutamine;
- muinasjuttude kuulamine.

Mängud:

- „Liblikad ja lilled“ (Raasuke, 2009, lk 17 järgi).

Õpetaja asetab mänguväljakule eri värvi lillekujundeid. Lastele jagab sama värvi liblikakujundid. Lapsed on nüüd liblikad, kes lendavad sama värvi õie juurde, mis neil käes on. Laste käes olevad liblikad vahetatakse ja mäng kordub.

- „Öö ja päev“ (Aher, 2005, lk 24 järgi).

Iga laps valib karbikesest paela. Paelu on kahte värvi. Lapsed jagunevad paelte värvuse järgi kahte rühma. Lepitakse kokku, et öö on ühte värvi pael ja päev teist värvi pael. Õpetaja märguande peale „päev“ jäävad ööd paigale. Päevad hakkavad ringi jooksuma. Õpetaja märguande peale „öö“, toimub tegevus vastupidi. Kes jookseb valel ajal, läheb mängust välja. Luuletus, mida õpetaja selles vaatluspunktis koos lastega loeb raamatust „Eesti lasteluule kuldraamat“ (Krusten, 2008, lk 85). Õpetaja näitab luuletuse ajal liigutusi, mida lapsed järgi teevad.

„Kiik“

„Ämblik härmalõnga kodus (käsi asetatakse vaheldumisi üksteise peale)
varahommikuses udus.

Tuli tuuleveli mahe, (käsi liigutatakse üles-alla)
puhus lõnga puude vahel
tasakesi liikuma.

Nüüd sai ämblik kiikuda.“ (käsi liigutatakse paremalt-vasakule)

Õpetaja ja lapsed puhuvad ka ise puude lehti, kile tükikesi, käbisid ja kive, et näha, kuidas esemed tuulega liiguvad.

- „Helid ja värvid“ (Cornell, 1998, lk 40-41 järgi).

Õpetaja palub lastel istuda hästi vaikselt ja kuulata. Lapsed peavad ütlema igakord, kui kuulevad mingit heli, mis see nende arvates oli (kas auto, lind, loom, inimene). Siis laseb õpetaja lastel öelda, milliseid värve nad hetkel paigal istudes enda ümber näevad.

Töölehe 7 ja 8 koostamisel kasutatud allikad:

Coloring pages - Edupics.com. *Coloring page Flower*. Külastatud

aadressil <http://www.edupics.com/coloring-page-flower-i18532.html>

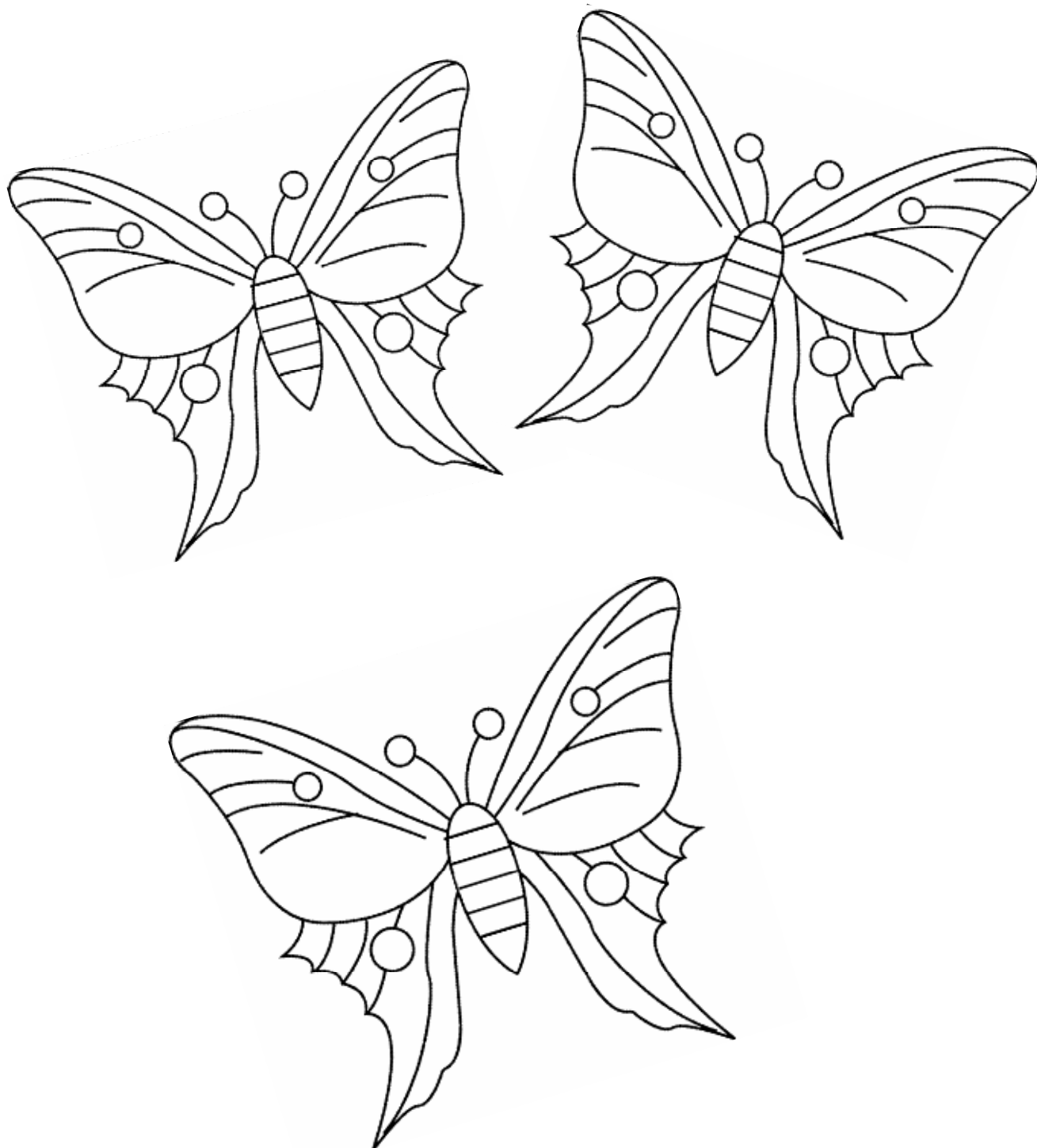
Lygwela coloring page of Butterfly, butterflies (s.a.). *Butterfly*. Külastatud aadressil

<http://www.lygwela.com/show-coloring-page/butterfly/7>

Lisa 12

TÖÖLEHT 7. ILUSAD LIBLIKAD

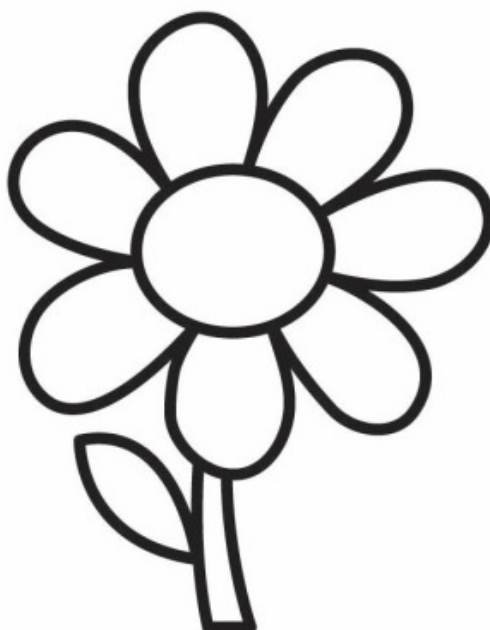
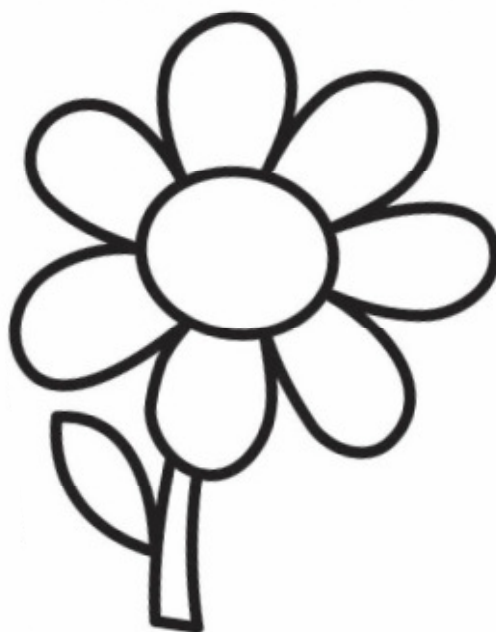
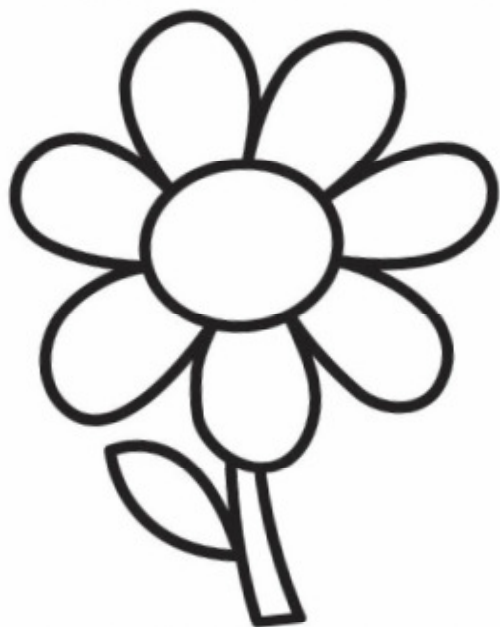
1. MILLINE LIBLIKAS ON ÜKSI? TÕMBA TALLE RING ÜMBER.

Lisa 13

TÖÖLEHT 8. LILLED

1. VÄRVI PAAR.

Lisa 14

Kuues vaatluspunkt. Hip-hop, lõbus koht

Eesmärgid:

- laps leiab sobivaid materjale, et kujundada looduslikust materjalist pilt;
- laps teab, et looduses peab enda järel koristama.

Tegevused vaatluspunktis:

- puude aastaringide vaatlemine;
- kännu pinna vaatlemine ja uurimine;
- kändudel ronimine ja hüppamine;
- talvel lumememme tegemine.

Mängud:

- „Sipelgad“ (Raadik, 2009, lk 25 järgi).

Kõik mängijad on „sipelgad“, kes peavad korjama ümbrusest erinevat materjali. Nt puuoksi, lehti, käbisid, kivikesi. Tekib „sipelgapesa“, mis hiljem ära koristatakse.

- „Lapitekk“ (Perv, 2008, lk 22 järgi).

Õpetaja on murule kujundanud nelja ruuduga raamistiku. Lapsed hakkavad õuealalt kokku korjama erinevat materjali, millega iga ruut täidetakse. Nt ühes ruudus väiksed oksad, teises käbid, kolmandas puude lehed, neljandas rohi.

- „Pildi kujundamine“ (Perv, 2008, lk 22 järgi).

Lapsed peavad õuealalt korjama erinevat materjali ja endale murul koha leidma, kuhu leitud materjalist pilt kujundada. Noorematele lastele asetab õpetaja ette raami, mille sisse oma pilt kujundada.

Lisa 15

Seitsmes vaatluspunkt. Kirju lilleväli

Eesmärgid:

- laps märkab, kuidas lilled kasvavad ja muutuvad erinevatel aastaegadel ning mida taimed vajavad kasvamiseks. Õpetaja istutab kevadel koos lastega lilli ja siis käiakse taimede kasvamist vaatamas, jälgitakse taimi kõikidel aastaegadel ja arutletakse, mis taimedega toimub, õpetaja tutvustab mõnda lille, (nt tööleht nr 9);
- laps mõistab, et taimi ei tohiks murda.

Tegevused vaatluspunktis:

- taimede vaatlemine erinevatel aastaegadel;
- lillede istutamine ja kastmine;
- lille värvide vaatlemine;
- katsete tegemine.

Mängud:

- „Kaunis õis vaasis“ (Aher, 2005, lk 11 järgi).

Lapsed vaatavad koos õpetajaga lillepeenral äsja õitsema läinud õisi. Üks õis võetakse tupp ja pannakse vaasi. Mõne päeva pärast, kui vaasi võetud õis hakkab närtsima, vaadatakse uuesti peenral olevaid õisi ning järeldatakse, et vaasis närtsib lill kiiremini.

- „Esimene tutvumine võilillega“ (Aher, & Tuusti, 2005, lk 8 järgi).

Õpetaja korjab eelnevalt lastele tutvustamiseks ühe võilille ja ühe valminud seemnetega taime ja peidab need esialgu ära. Õpetaja näitab lastele pilti võilildest. Vaadeldakse lille välimust. Õpetaja võtab võilille peidust välja ja näitab seda lastele. Siis saab iga laps ülesande korjata õuealalt üks võilill ja tulla õpetaja juurde tagasi. Koos lauldakse laulu:

Kollased juuksed, rohekas kleidike.

Lühike veidike rohekas kleidike.

Ära sa mu akna alt kusagile keksi!

Ära sina üksinda kusagile eksi!

Rõõmus ja krapas – võilille laps!

Korjatud võilildest saab koos lastega teha võilillenuku või kaunistada liivakooki.

- „Võilille elu“ (Aher, & Tuusti, 2005, lk 8-9 järgi).

Õpetaja juhendamisel moodustatakse ring ning asetatakse korjatud lilled enda ette maha.

Kükitatakse maha ja kõik ringisolijad muutuvad väikesteks seemneteks. Seeme kasvatab maa sisse oma juured ning hakkab suureks sirguma (harali sõrmed pannakse maapinnale ning

tehakse sõrmedega uuristavaid liigutusi. Kõik peidavad peopessa enda ees lebava nopitud lille ja seejärel hakatakse vähehaaval püsti tõusma). Taimeke on sirgunud suureks aga õisik on veel nupus. Õpetaja ütleb: „Nüüd paistab soe päike ja lille õisik avaneb!“ (Kõik avavad oma peopesad, millesse on peidetud kollane lilleõis). „Tuul puhub ja kiigutab õiekest!“ (Kiigutatakse lilleõiega käsi). „Päike poeb peitu ja õienupp sulgub!“ (Peopesad õiega sulguvad). Tegevust korratakse mitmel korral.

Päikese soojuse mõjul valmivad lille seemned. Võilille õisik muutub hallikasvalgeks tupsuks. Õpetaja läheb ringi keskele ja näitab lastele eelnevalt korjatud valminud seemnetega taime. Ta räägib lastele, et seemned peavad emataimest võimalikult kaugemale pääsema. Siis on neil kasvamiseks ruumi ja valgust. Õpetaja: „Nüüd olete teie samasugused vihmavarjudestega varustatud seemned. Esialgu on need veel lille küljes kinni. Teie võtke ühe käega minust kinni. Kui ma puhun oma lille peale tuult, lendavad seemnekesed minema. Samamoodi toimite ka teie – jooksete minu juurest eemale.“ Õpetaja puhub äraõitsenud lille peale. Seemned tõusevad lendu. Lapsed lasevad õpetajast lahti ja jooksevad laiali õueala piires. Jooksmine lõpeb, kui õpetaja plaksutab käsi ja hüüab, et tuulehoog lõppes. Iga laps jääb seisma kus on ja otsustab kas see koht oleks võilillele kasvamiseks hea.

Laulud:

„Mängukool 2 – 3 aastastele“ (Hallik, & Pullerits, 2009).

„Lepatriinu“, lk 70;

„Viis väikest varblast“, lk 76;

„Lainetel“, lk 82.

Töölehe 8 koostamisel kasutatud allikad:

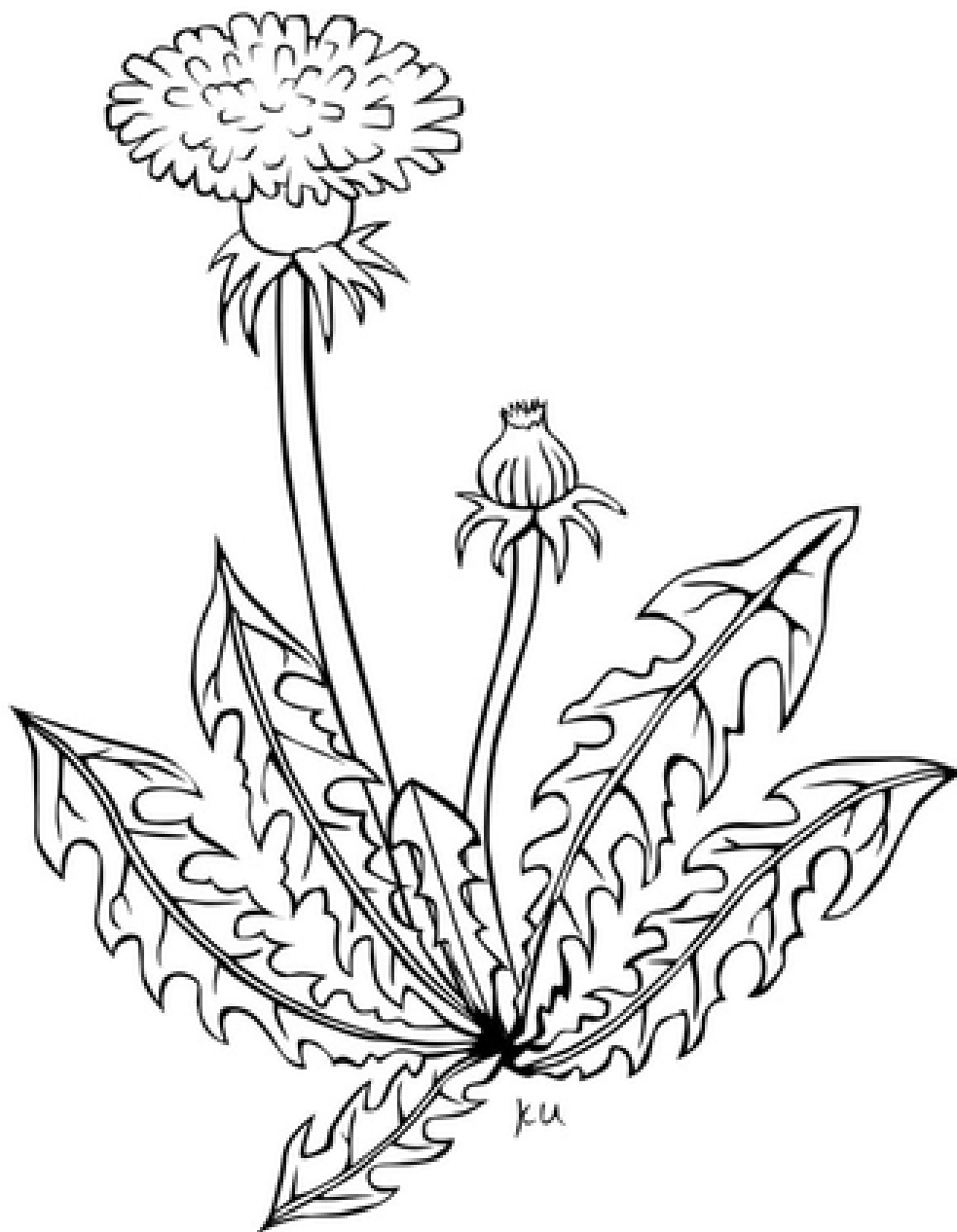
Coloring pages - Edupics.com (s.a.). *Coloring page dandelion*. Külastatud aadressil

<http://www.edupics.com/coloring-page-dandelion-i21739.html>

Lisa 16

TÖÖLEHT 9. VÕILILL

1. VÄRVI

Lisa 17

TÖÖLEHT 10. KÕIGE PAREM KOHT

1. JOONISTA, MIDA SA TÄNA ÕPPERAJAL NÄGID.

Lisa 18. Küsimustik ekspertidele

Lugupeetud kolleeg- ekspert!

Olen Avatud Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala III kursuse üliõpilane Sigrid Ainso. Soovin Teie eksperthinnangut minu poolt koostatud materjalile *Õpperada Tartu Lastesõim Mesipuu 2,5 – 3,5aastastele lastele*. Pärast tutvumist materjaliga vastake palun alljärgnevale küsimustikule. Valige teile sobiv vastusevariant ja tehke tabelisse ristike. Küsimustik on anonüümne ning andmeid kasutatakse üldistatud kujul ainult antud uurimustöös.

Küsimuste tekkimisel saate ühendust võtta e-posti aadressil siki1805@hotmail või telefonil 5239040.

1. Tööstaaž õpetajana.....
2. Haridus.....
3. Kui sageli korraldate õppe eesmärgil tegevusi looduses?

üldse mitte üks-kaks korda nädalas

mitte rohkem kui kord kuus peaaegu iga päev

kaks-kolm korda kuus .

Põhjendage.....
.....
.....
.....

4. Järgnevalt palun tutvuge minu poolt koostatud vaatluspunktidega lastesõime õpperajal ja andke hinnang.

Väited	Üldse mitte	Pigem ei	Nii ja naa	Pigem jah	Kindlasti
Õpperajale pandud vaatluspunktide pealkirjad muudavad õppetegevuse huvitavamaks.					

Õpperaja vaatluspunktides on lastel võimalus saada uurimistöo kogemusi.					
Õppekäik õpperaja vaatluspunktidesse aitab tunnetada loodust kui tervikut.					
Õppekäik õpperaja vaatluspunktidesse aitab kujundada lastes õigeid käitumisharjumusi looduskeskkonnas.					

5. Palun hinnake minu poolt koostatud õppematerjali ning andke hinnang.

Väited	Üldse mitte	Pigem ei	Nii ja naa	Pigem jah	Kindlasti
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse kehalist arengut.					
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse vaimset arengut.					
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse sotsiaalset arengut.					
Tegevused õpperaja vaatluspunktides toetavad lapse emotsionaalset arengut.					
Tegevused õpperajal aitavad lastel näha muutusi taimestikus.					
Tegevused õpperajal aitavad lastel näha erinevatel aastaegadel looduses toimuvaid muutusi.					
Tegevused lõimivad erinevaid valdkondi.					
Tegevused on lastele eakohased.					
Tegevused lastele on arusaadavad.					
Tegevused kinnistavad eelnevaid teadmisi.					
Kirjeldatud tegevused vajavad kergemaks muutmist.					
Kirjeldatud tegevused vajavad					

raskemaks muutmist.					
Tegevused toetavad väärtushinnangute kujunemist					
Õuesõppe kogemusi on hea kasutada ka rühmaruumis.					

6. Millises vaatluspunktis viisite lastega läbi

tegevuse?.....

7. Mida muudaksite ja kuidas?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Kas võtaksite ka edaspidi nende õppematerjalidega ette õppekäigu õpperajale?

Jah

Ei
Põhjendage oma

Ei oska öelda
vastust

.....

.....

.....

9. Tõmmake ring ümber vaatluspunktidele, kus tegevused on sisult arusaadavad ning kirjutage, mida tooksite esile. Kui midagi jäi arusaamatuks, siis kirjutage mida ja kuidas muudaksite.

Vaatluspunkt	Mida ja kuidas muudaksite?	Mida tooksite esile?
Okkiline käbila.		

Imelised.		
Liivakeskus.		
Saladuslik koht.		
Lusti mägi.		
Hip-hop, lõbus koht.		

Kirju lilleväli.		
------------------	--	--

Täna Teid vastamast ja abi eest!

Sigrid Ainso